

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра української мови та прикладної лінгвістики

**НОВА ЛЕКСИКА В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ
ЗА ПЕРІОД РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (2014-2024)**

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня «бакалавр»
студентки IV курсу
галузі знань 03 «Гуманітарні науки»,
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації 035.01 «Українська мова і
література», ОПП «Українська і англійська
мови: переклад та редагування»

Тетяни Борисівни БАЙРАМОВОЇ

Науковий керівник:

к.філол.н., доцент кафедри української мови
та прикладної лінгвістики

Оксана МАЦЬКО

«Допущено до захисту»

Протокол засідання кафедри
української мови та прикладної лінгвістики

№ 16 від 11 червня 2025 року

завідувач кафедри

д.філол.н., доц. **Сергій РІЗНИК**

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційну роботу присвячено особливостям функціонування нової лексики в контексті суспільно-політичних змін, зумовлених вторгненням Російської Федерації в Україну. Дослідження проведено на основі статей інтернет-видання “Новинарня” з прикладами нових для українського суспільства лексем, що виникли за період 2014-2024 років.

Проаналізовано наукові джерела, в яких розглядаються особливості вивчення та різні аспекти функціонування неологізмів, проблематику їх класифікації.

Для успішного досягнення мети дослідження в першому розділі розкрито питання становлення і розвитку неології як науки, стан розробок як вітчизняних науковців, так і їх іноземних колег. Розглянуто неологізм як мовну одиницю, різні підходи до класифікації. Виокремлено внутрішньо- та позамовні фактори, що впливають на виникнення нових лексем.

У другому розділі розглянуто конкретні новотвори у контексті, а також частоту і особливості їх використання в інтернет-виданні “Новинарня”. Проаналізовано неологізми за два періоди: перший — 2014-2022 роки, другий — 2022-2024 роки. Проведено опитування щодо вживання неологізмів задля оцінки сприйняття новотворів українцями.

Отримані результати сприяють розумінню мовних процесів, що відбуваються в умовах воєнного часу, та підкреслюють значення мови як інструмента відображення динаміки суспільних трансформацій.

Ключові слова: *неологія, неологізм, російсько-українська війна, “Новинарня”, стаття.*

ABSTRACT

This thesis is dedicated to the features of the functioning of new vocabulary in the context of socio-political changes caused by the Russian Federation's invasion of Ukraine. The research is based on articles from the online publication *Novynarnia*, with examples of lexical items that emerged in Ukrainian society during the period from 2014 to 2024.

The study analyzes scholarly sources that examine the specifics of neologism research and various aspects of their functioning, including issues related to their classification.

To successfully achieve the research objective, the first chapter explores the formation and development of neology as a field of study, as well as the contributions of both Ukrainian and foreign scholars. The concept of the neologism as a linguistic unit and different approaches to its classification are examined. Internal and external factors influencing the emergence of new lexical items are also outlined.

The second chapter focuses on specific neologisms in context, as well as the frequency and peculiarities of their usage in *Novynarnia*. Neologisms are analyzed across two time periods: the first from 2014 to 2022, and the second from 2022 to 2024. A survey on the use of neologisms was conducted to assess how new lexical formations are perceived by Ukrainians.

The findings contribute to the understanding of linguistic processes in wartime conditions and highlight the role of language as a tool for reflecting the dynamics of societal transformations.

Keywords: *neology, neologism, Russo-Ukrainian war, Novynarnia, article.*

ЗМІСТ

ВСТУП	4
СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ НЕОЛОГІЗМІВ	13
1.1. Становлення неології як науки	13
1.2. Неологізм як мовна одиниця	17
1.3. Особливості неологізмів у контексті російсько-української війни	21
Висновок до розділу 1	24
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ НЕОЛОГІЗМІВ У ПЕРІОДИЧНОМУ ІНТЕРНЕТ-ВИДАННІ “НОВИНАРНЯ”	26
2.1. Аналіз неологізмів, що використовуються у виданні “Новинарня” від початку війни в Україні.	26
2.2. Аналіз неологізмів, що використовуються у виданні “Новинарня” від лютого 2022 року	24 34
2.3. Оцінне сприйняття неологізмів	46
Висновок до розділу 2	49
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56

ВСТУП

У час важливих культурних, суспільних, політичних, економічних зрушень мова проходить крізь шлях змін. У контексті подій, пов'язаних із вторгненням Російської Федерації на територію України, лексика як одна з найбільш гнучких мовних категорій зазнає значних впливів і перетворень, переживає етап інтенсивного збагачення. Це і зумовлює **актуальність** теми дослідження та показує необхідність вивчення нових лінгвістичних явищ, які виникають у цей період.

Мета: з'ясувати специфіку функціонування нової для українського суспільства лексики російсько-української війни за період 2014-2024 років на прикладі інтернет-видання “Новинарня”. Досягнення мети дослідження передбачає виконання таких **завдань**:

- проаналізувати наукові джерела за темою дослідження;
- дослідити лексичні новотвори періоду 2014-2022 років;
- дослідити неологізми повномасштабного вторгнення періоду 2022-2024 років;
- провести опитування щодо вживання неологізмів;
- з'ясувати, яку роль відіграють новотвори, що виникли за час вторгнення РФ;
- прослідкувати зв'язок між використанням неологізмів суспільством та в ЗМІ.

Для ґрунтовного дослідження теми ми послуговувалися такими **методами**: описовий метод, анкетування, аналіз, спостереження, індукція.

Об'єкт: тексти публікацій періодичного інтернет-видання “Новинарня”.

Предмет: неологізми, представлені в текстах новинних матеріалів видання “Новинарня”.

Новизна роботи полягає в тому, що вперше була зроблена спроба дослідити особливості вживання нових лексичних одиниць на прикладі інтернет-видання “Новинарня”.

Матеріалом для роботи стали тексти новинних статей, хронік та інтерв'ю видань.

"Новинарня" – українське періодичне інтернет-видання, що спеціалізується на висвітленні актуальних подій, соціальних та політичних новин, а також – аналітичних матеріалів. Видання було створене для оперативного та об'єктивного інформування громадськості про важливі події в Україні та за її межами.

Особливістю "Новинарні" є акцент на якості матеріалу, наданні неупередженої інформації, оцінки подій з різних точок зору. До співпраці активно залучаються як професійні журналісти, так і незалежні експерти. Це дозволяє створювати високоякісний і різноманітний контент.

Команда видання також спеціалізується на висвітленні реалій російсько-української війни. Журналісти працюють безпосередньо на передовій, забезпечуючи читачів актуальними і правдивими новинами.

Зазначимо, що окрім новин, у "Новинарні" публікуються інтерв'ю з політичними, військовими, громадськими діячами; репортажі і статті. У матеріалах активно використовуються неологізми, що допомагають відображати сучасні тенденції розвитку мови і соціокультурні зміни.

Завдяки професійному підходу команди видання "Новинарня" здобула довіру широкої аудиторії і стала одним з ключових джерел інформації для суспільства.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, списку умовних скорочень, 2 розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури (160 позиції). Обсяг основного тексту роботи – 42 сторінки. Повний обсяг – 71 сторінок.

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

1. Які кіборги? Прості хлопці, що хотіли жити”. Оборонець ДАПу Віталій Горкун – майданівець, ультрас, новий “коп” та заступник мера — СТАТТЯ 1.
2. Підозрюваний у вбивстві “копів” Пугачов приповз на операцію з підробним паспортом — СТАТТЯ 2.
3. В окупованому Севастополі замість пропагандистської “Ополченочки” показали фільм “Позивний Бандерас” — СТАТТЯ 3.
4. Серед знищених бойовиків – снайпер, який убив добровольця-співака Василя Сліпака — СТАТТЯ 4.
5. Провал до старту. Українські олімпійці стали на захист дискваліфікованих росіян в ефірі пропагандистського каналу РФ. ВІДЕО — СТАТТЯ 5.
6. Поки нацики у Варшаві палили прапор України, посол Польщі в Києві дякував за оборону Європи від рашизму — СТАТТЯ 6.
7. “Підпалили наш бліндаж”. Оприлюднено відео з розгромленої позиції окупантів під Ясинуватою — СТАТТЯ 7.
8. “Джентльмени, складіть зброю!” Рота ДШВ ЗС України захопила американський штаб на навчаннях НАТО — СТАТТЯ 8.
9. Роковини “кіборгів”. У музеї WW2 триває виставка “Аеропорт... Пекельна смуга” — СТАТТЯ 9.
10. Вулицю Лумумби в Києві мають перейменувати на честь кіборга з ДАП, якого в полоні застрілив Моторола — СТАТТЯ 10.
11. Волонтер Шовкошитиний – про третю річницю “Айдара”: були певні дії, але бат очистився — СТАТТЯ 11.
12. Стали відомі підвищені зарплати бійцям ЗСУ з січня 2016 — СТАТТЯ 12.
13. Боєць Нацгвардії Різниченко відлупцював у поїзді “сепара”, після чого говорив із ним по душах — СТАТТЯ 13.
14. Савченко обміняли на ГРУшників. ХРОНІКА ДНЯ — СТАТТЯ 14.

15. Геращенко після Мінська: У полоні ОРДЛО – 108 українців. Сепаратисти знову відмовилися від обміну — СТАТТЯ 15.
16. Турчинов: Заява Путіна щодо летальної зброї США для України – анонс фінансування терористів ІДІЛ і КНДР — СТАТТЯ 16.
17. Угода про “припинення вогню” на Донбасі може стати прикриттям для “принуждення к миру”, – Гончар — СТАТТЯ 17.
18. Найбільший за рік артобстріл Авдіївки – це “екзамени студентів з Росії”, – блогер — СТАТТЯ 18.
19. Gorky Look: Путін – вершки з гівна. Ї*анута нація має ї*анутого керманича — СТАТТЯ 19.
20. “Через кількох відморозків, які за гроші вбивали Гандзюк, не відмитися всім добровольцям” — СТАТТЯ 20.
21. Яна Зінкевич: “Зціплюю зуби і йду далі”. Велике інтерв’ю з командиром “Госпітальєрів” — СТАТТЯ 21.
22. Інцидент з нардепом Мельничуком і стріляниною: хто кому рейдер і що там робила Савченко. ВІДЕО — СТАТТЯ 22.
23. Учені закликали українських політиків припинити взаємопоборювання й утворити Уряд національної єдності — СТАТТЯ 23.
24. В МВС та СБУ прокоментували ідею Савченко про прямі переговори з ватажками “ДНР/ЛНР” — СТАТТЯ 24.
25. “СІЧ” провчила тітушку з партії Бобула, який нападав на В’ятровича. ФОТО — СТАТТЯ 25.
26. Весна і смерть: як українці воюють під Горлівкою та на Авдіївській промці. ФОТО — СТАТТЯ 26.
27. Волонтери оприлюднили відео бою на Світлодарській дузі — СТАТТЯ 27.
28. Погані дороги Кримського. Як доїхати до крайніх позицій ЗСУ — СТАТТЯ 28.

29. Усі воїни, які загинули за Україну 2018 року: згадаймо обличчя — СТАТТЯ 29.
30. “За допомогою чарівного сапога”: 10 огшбр показала, як знищила будинок із ворожим снайпером — СТАТТЯ 30.
31. “Націоналіст-реаліст” Андрій Рудак із 10 огшбр: Стану головним старшиною ЗСУ. І зможу верховодити генералами — СТАТТЯ 31.
32. Нова кров ЗСУ. Як 22-річний лейтенант Столяр змінює взвод, яким командує півроку — СТАТТЯ 32.
33. “Дірка в череві була 23 см”: офіцер ССО пригадав бої за ДАП і показав “сувенір” з Донецька — СТАТТЯ 33.
34. “Я цілував землю. Такий радий був, що живий!” Военні історії розвідника “Мирного” — СТАТТЯ 34.
35. “Фрагменти тіл у коробках”. Що досліджує слідство у справі краху Су-27 на Вінниччині — СТАТТЯ 35.
36. Справа МН17: у суді представили нові телефонні розмови обвинувачених — СТАТТЯ 36.
37. Герой Авдіївки Василь Тарасюк “Тайфун”: Моя “Золота Зірка” належить всьому підрозділу — СТАТТЯ 37.
38. Санінструктор, миротворець, головний сержант – людина нової армії: історія “королівського” піхотинця Юрія Сухотіна — СТАТТЯ 38.
39. Солдат Бурлакова: Якщо ви сумуєте за літом – порадійте хоча б за нас. Бо на “нулі” це всепоглинаючий вогонь — СТАТТЯ 39.
40. “Алмаз” і “Рубін”. Як рідні брати командують сусідніми взводами на Авдіївській промці — СТАТТЯ 40.
41. Свої серед чужих і мінних полів. Українське селище Жованка, приписане до окупованої Горлівки, живе без влади — СТАТТЯ 41.
42. Бійців 58-ї бригади, які воювали в Авдіївській промзоні, змушують повертати надбавки — СТАТТЯ 42.

43. “За ВДВ”. Як ветерани АТО навчаються на держслужбовців — СТАТТЯ 43.
44. Із Констахи з любов’ю. Як активні люди змінюють депресивне місто на Донбасі — СТАТТЯ 44.
45. Безлюддя “сірої зони”: Сили оборони показали, як виглядає зруйноване ворогом село Роботине. ВІДЕО— СТАТТЯ 45.
46. ХРОНІКА ОБОРОНИ УКРАЇНИ. День 17 – 12.03.2022— СТАТТЯ 46.
47. 10-та бригада “едельвейсів” знищила бронегрупу росіян. ФОТО— СТАТТЯ 47.
48. “Рота р*сні навіки гнитиме в українському полі”: батальйон “ДУК” під Бахмутом помстився за Да Вінчі— СТАТТЯ 48.
49. Євген Дикий: Не факт, що ми переможемо — СТАТТЯ 49.
50. Ситуація на Луганщині: “Хто там захопив 93% області, брехливі орки?”— СТАТТЯ 50.
51. Євген Дикий: Готуйтеся, що до кінця війни буде тільки гірше — СТАТТЯ 51.
52. Дикий і Лиховій: Щоб не програти війну, потрібен новий суспільний договір щодо мобілізації — СТАТТЯ 52.
53. У Бородянці під завалами знайшли вже 26 загиблих. ФОТО — СТАТТЯ 53.
54. ХРОНІКА ОБОРОНИ УКРАЇНИ. День 105 – 08.06.2022 — СТАТТЯ 54.
55. ЗСУ в Білогорівці на Луганщині захопили в полон російського розвідника. ВІДЕО — СТАТТЯ 55.
56. “У війні на виснаження ми маємо всі шанси на перемогу – доти, доки нас підтримує Захід”. Думки розвідника, який воює на півдні — СТАТТЯ 56.
57. “Прієхали!”: нащадки Гагаріна зупинили дослідження космосу. Як найбільший у світі низькочастотний радіотелескоп на Харківщині

- оговтується після окупації — СТАТТЯ 57.
58. “Ідемо правильним курсом, наступного року звільнимо Крим”. Прогнози Героя України Дмитра Коцюбайла “Да Вінчі” — СТАТТЯ 58.
59. Обидві крилаті ракети росіян збила ППО на Вінниччині. Але очікуються ще — СТАТТЯ 59.
60. До 31-річчя Незалежності IT-спільнота збирає 31 млн грн на другий “літачок” для ЗСУ — СТАТТЯ 60.
61. Воїни 93 омбр “посадили і підсмажили” російський вертоліт Ка-52. ФОТО — СТАТТЯ 61.
62. Спецпризначенці СБУ знищили дроном російський “Сонцепьок”. ВІДЕО — СТАТТЯ 62.
63. У якості винагороди нам відкривається наступний “левел, із новими монстрами, – Євген Дикий про “перехід у 1944-й — СТАТТЯ 63.
64. ЗСУ показали, як “Байрактари” знову відвідали російські позиції на Зміїному. ВІДЕО — СТАТТЯ 64.
65. У Мелітополі – знову вибух, поранено колаборанта, – Федоров — СТАТТЯ 65.
66. “Я ніколи не хотів бути в армії, але знайшов тут себе”. Історія Ореста Рися – скаута, музиканта і воїна, який поліг за Україну на Бахмутському напрямку — СТАТТЯ 66.
67. 23. “Під тілом була вибухівка – кажуть, то ДРГ таке зробило”. Репортаж із Семенівки, найпівнічнішого міста України, яке постійно обстрілюють росіяни — СТАТТЯ 67.
68. В Україні збили перший Shahed-238 з реактивним двигуном, який Іран представив у листопаді. ПС не підтверджують. ДОПОВНЕНО. — СТАТТЯ 68.
69. У Маріуполі — “бавовна” на одній з баз окупантів, — Андрущенко — СТАТТЯ 69.
70. Десантник 25-ї бригади з кулемета збив ворожий вертоліт — СТАТТЯ

- 70.
71. “Якби наступ почався на добу пізніше, мабуть, Харків ми втратили б”: інтерв’ю нацгвардійця-штурмовика Бафа про бої на Слобожанщині — СТАТТЯ 71.
72. “Були близькі бої, закидали гранатами”: Олег Сенцов зазнав поранення — СТАТТЯ 72.
73. Зеленський: На передовій є напрямки, на яких готуємо просування вперед — СТАТТЯ 73.
74. Генерала Марченка запитали, чи керує він партизанами на Херсонщині. Офіцер відповів — СТАТТЯ 74.
75. У Мінську – тотальний погром усього білоруського. Що робити Києву — СТАТТЯ 75.
76. Громадянство для Невзорова: “прозрілі” росіяни вже готові їхати сюди і будувати нам тут свою Росію — СТАТТЯ 76.
77. Одесити перекривають вулиці, протестуючи проти відключень світла: тему “розкачують” російські пропагандисти — СТАТТЯ 77.
78. Чи є війна після полону? Розповідь мехвода з Донбасу, який втратив Щастя й ногу, але не віру в Україну — СТАТТЯ 78.
79. “За кожне завтра треба битися”: звернення президента України в річницю великої війни — СТАТТЯ 79.
80. Дух, мобільність, західна допомога і сучасні підходи: експерти – про основу успіхів ЗСУ — СТАТТЯ 80.
81. “Мені вперше за 100 років роду випав шанс воювати не за СРСР, а за Україну. Як я міг вчинити інакше?!” У Бахмуті загинув журналіст і воїн Володимир Мукан — СТАТТЯ 81.
82. Російський крейсер “Москва” перекинувся і почав тонути, – ОК “Південь” — СТАТТЯ 82.
83. Британець зі “Скали”. Чому полеглий під Ізюмом Віктор Яцуник гідний звання Героя України — СТАТТЯ 83.

84. ЗСУ прорвали першу лінію оборони росіян принаймні на двох ділянках фронту, – експерт — СТАТТЯ 84.
85. Євген Дикий: Коли буде взято одне з великих українських міст — тоді влада прокинеться — СТАТТЯ 85.
86. Командир гармати Третьої штурмової бригади “Мессер” з Бучі: Кажу синові, що воюю проти дядьків, які зруйнували наше місто й обікрали квартиру. Він розуміє — СТАТТЯ 86.
87. “Зараз патріоти діляться на розумних та сміливих. Сміливі воюють на фронті”. Аеророзвідник Серж Марко – про реальну ситуацію біля Авдіївки та непрохані поради “розумних” — СТАТТЯ 87.
88. У процесі мобілізації, схоже, крига скресла, і це дає підстави для оптимізму, – Лиховій — СТАТТЯ 88.
89. СБУ затримала організаторів виїзду військовозобов’язаних за кордон під виглядом “волонтерів” — СТАТТЯ 89.
90. Євген Дикий: Зараз у війні кульмінаційний момент. Ми, наша втома, емоції та слабкість – останній ресурс Кремля— СТАТТЯ 90.
91. Сержант Бірчак: “Що, гуцульчики мої рідні, вОйни настрашилися? Діди в могилах не обертаються?” — СТАТТЯ 91.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ НЕОЛОГІЗМІВ

1.1 Становлення неології як науки

У системі будь-якої мови першочергово і найбільш виражено змін зазнає її лексичний рівень. Збагачення словникового запасу відбувається різними способами, проте найдинамічніше цей процес проявляється завдяки творенню нових лексем [Косович 2021, с. 269-270].

Уживання новотворів не завжди схвально сприймалося носіями. У XVIII столітті дослідники упереджено ставилися до неологізації мови, адже вважалося, що нові слова “псують” народну мову одним лише своїм існуванням, не беручи до уваги їх використання [Дзюбіна 2017, с. 221-222]. Очевидно, що уникнути процесу не вдалося, оскільки світ постійно прогресує, а з ним виникають нові явища, які потрібно найменувати.

Протягом довгого часу західні лінгвісти розглядали неологізми як патологічне відхилення від усталеної норми. До прикладу, третій Новий інтернаціональний словник Вебстера описує неологізм як “a meaningless word coined by psychotic” [159].

Щодо англійської мови, то в умовах глобалізації, необмеженого доступу до інформації, розвитку нових ідей та поглядів, вона переживає “неологічний бум”. До того ж саме англійська часто стає джерелом творення неологізмів у інших мовах.

За останнє десятиліття видано два словники Барнхарта, у яких було зафіксовано близько 10 000 нових слів і значень. Критерієм для занесення лексеми у словник є її вживання протягом року. Англійська мова збагачується приблизно 800 новими словами щороку. Вчені вбачають завданням не лише зафіксувати появу новотворів, а й вивчати темпи їх утворення і поширення, причини та сфери діяльності, у яких продукуються слова. Отже, бачимо, що неологія — перспективний вектор лінгвістичних досліджень в англійському дискурсі [Остафійчук 2020, с. 156-157].

У Франції передумовою до початку дослідження явища неологізації став нормативний тиск на мову, початок якого датується XVII століттям. Цей період вирізняється інтересом до лексичного рівня мови. Варто згадати, що спочатку мовні інновації сприймалися як щось дивне і неприродне. Однак термін “неологія” в 1801 році впровадив саме французький лексикограф Л. Мерсьє у праці “Neologie, ou vocabulaire de mots nouveaux, a renouveler, ou pris dans des assertions nouvelles” (“Неологія, або словнику слів нових, слів, що підлягають оновленню і слів, узятих у нових значеннях”) [Ладоня 2018, с.38].

У 1975 році лексикограф А. Рей опублікував працю “Essai de definition du concept de neologisme”, у якій ретельно обґрунтував процеси лексичної неології, а також заклав теоретичні засади для систематичного лексикологічного і термінологічного дослідження у сфері. Окрім того, вчений визначив соціальні та прагматичні аспекти лінгвістичної неології. Отже, неологізм як явище лінгвістики повинен розглядатися в різних аспектах: синхронічному, географічному, соціальному і комунікативному [Шутова 2010, с. 79-80].

У Німеччині Г. Гарлас і Г. Фатер вперше описали та типологізували неологізми у XX ст. Перші словники неологізмів німецької мови почали укладатися із середини XX ст. (Neologismen in der deutschen Sprache, 1977/1982). На сучасному рівні розвитку неології прийнято вважати, що словники необхідно створювати лише для нових, неординарних іншомовних слів [Данилюк 2020, с. 80].

Отже, активне становлення неології як науки про новотвори, окреслення її

наукового апарату припадає на сер. ХХ - поч. ХХІ ст., що сприяло посиленню уваги до процесів продукування та функціонування нових лексем, їхньої систематизації і типологізації, а також спричинило “неологічний бум”, що невідривно пов’язаний з науково-технічним прогресом, значними змінами у сфері суспільно-політичного життя, активізацією ролі ЗМІ [Вусик 2022, с.53].

Інтерес до вивчення неологізмів у світі щороку посилюється. Протягом останніх десятиліть виникли спеціальні центри англійської, німецької, французької тощо неології, де лінгвісти розглядають питання з’яви нових слів і фраз, причини виникнення, їхні значення, функціонування, способи творення [Колоїз 2002, с. 78]. Серед іноземних мовознавців варто згадати таких дослідників: Е. Ханпіра, С. Рідел, Г. Шмідт, Д. Герберг, Дж. Ейто та інші.

За визначенням українського вченого О. Стишова, *неологія (неологіка)* — це наука про неологізми, у сферу вивчення якої входить виявлення нових слів та значень, аналіз факторів їх появи, вивчення засобів утворення. Науковець виокремлює три значення, з якими цей термін уживається на сучасному етапі, а саме:

- 1) розділ мовознавства, що займається вивченням різновидів неологізмів та їх функціонування;
- 2) процеси творення неологізмів у мові;
- 3) увесь корпус неологізмів на певному етапі розвитку мови [Стишов 2019, с. 30].

В Україні неологія як галузь лінгвістики наразі перебуває в процесі остаточного становлення. На цьому наголошує низка вчених (Ж. Колоїз, О. Стишов та інш.). Водночас варто зазначити, що в українській мові новотвори почали активно з’являтися в першій пол. ХХ ст., тобто ще до “неологічного буму”.

У другій пол. ХІХ ст. поживався розвиток освіти, літератури, зокрема наукової. Водночас гостро постало питання ідентифікації української мови: окрема слов’янська чи діалект російської або польської. Саме лексика стала визначальним фактором існування української мови як окремої [Колоїз 2009, с.

58]. Важливими є і те, що в цей період відбулося переосмислення винятково зразкової ролі народної мови, тому було здійснено перші спроби уніфікувати українську літературну мову задля подолання розриву між наддніпрянським та галицьким варіантами. Усі ці чинники призвели до культивування неологізмів [Грицак, с. 60-61]. До прикладу, творилися лексеми з формантами *-івка*: тягарівка, кошиківка, цвіченівка [Грицак, с. 5]; *-ка*: агітка, летючка, довідка [9, с. 9]; *-иця*: левиця, правиця, передовиця та інші. [Грицак, с. 14].

На теренах України мовці подекуди сприймали появу “кованих слів” критично. Б. Грінченко говорив: “А втім, я більший ворог позичанню, ніж куванню. Знаю ж бо, що без новороблених слів не перебувалася ні одна літературна мова. Але думаю, що робити слова нові можна тільки на такі розуміння, що на них справді нема слова в нашій мові <...>. Гарно зроблене слово – дороге придбання, але ж гарно, а ми ніяк не можемо сказати, щоб такі продукти, як звіт, звітуваль, гомінниця, людство, були справді «щасливо утворені» [Грінченко, с. 141-142]. Як бачимо, слова науковця не стали пророчими, тому нині багато лексичних одиниць природно функціонують в українській мові.

О. Стишов виділяє такі 4 основні етапи становлення української неології:

- 1) 20–30-і рр. ХХ століття – початок дотичного вивчення лексичних інновацій у ході дослідження художніх мовновиражальних засобів (роботи М. Гладкого, І. Огієнка, М. Сулими та інш).
- 2) 40–60-і роки: у процесі студіювання авторського словотворення П. Тичини, М. Рильського, М. Бажана, А. Малишка та ін. лінгвісти звертають увагу на особливості новотворів передусім як характерних мовновиражальних засобів художніх творів.
- 3) 70–80-ті роки. Засвідчено роботи, у яких аналізуються значення неолексем у лексико-семантичній підсистемі рідної мови, уточнюються їх характеристики (особливо okazіоналізмів).
- 4) Із 90-х років ХХ століття розпочалося скрупульозне і великомасштабне

вивчення неологізмів на матеріалі мови мас-медіа та художнього стилю [Стишов 2019, с. 30-31].

Сьогодні основними векторами наукових інтересів сучасних українських дослідників-лінгвістів є причини виникнення новотворів, підходи до класифікації, способи і засоби творення, сфери активного вживання, перспективи і тенденції розвитку, тематичні групи, вплив інтра- та екстралінгвальних чинників на появу нових лексем тощо [Вискушенко 2023, с. 220-221]. Як бачимо, основна увага українських науковців приділена тотожним зі світовими проблемам неології, однак варто виокремити ще один важливий вектор – дослідження неологізмів у контексті російсько-української війни. Також актуальним є питання про асоціативні зв'язки між словом та сформованим ним образом. Проблему досліджують Т. Ю. Ковалевська, Н. В. Кутуза, О. Холод та інш.

Предметом дискусій також є питання того, протягом якого часу неологізми зберігають свою новизну. Існує припущення, що нові лексеми переходять у загальний словниковий запас мови протягом 10–15 років. Однак є версії, що цей проміжок може бути коротшим, оскільки завдяки сучасним технологіям нові лексеми фіксуються у словниках значно швидше, ніж до прикладу, 30 років тому [Данилюк, Кійко 2020, с. 81].

Загалом, вагомий внесок у розвиток вітчизняної неології зробили такі вчені як О. Стишов, Ж. Колоїз, Н. Клименко, Є. Карпіловська, Л. Струганець, О. Тараненко, А. Нелюба, Г. Вокальчук, В. Максимчук, Н. Стратулат, Д. Мазурик, Г. Мацюк, С. Гриценко, Г. Вусик, та інш.

1.2 Неологізм як мовна одиниця

Вперше лексема *неологізм* була вжита в 1735 році у французькій мові (“néologisme”), де термін отримав такі тлумачення: 1) схильність активно вживати нові слова або старі слова у новому значенні; 2) вживання нових слів або старих слів у новому значенні; 3) нові слова або старі слова у новому значенні. Потім термін був адаптований в англійській мові зі значенням

“використання або звичка використання нових слів, інновацій у мові, а також нове слово або вираз” і офіційно зафіксований у 1772 році. Таким чином у лінгвістичній літературі утвердилося визначення неологізму як нової лексичної одиниці в мові. Суттєвою відмінністю між неологізмом і вже усталеним словом є міцні зв'язки із соціумом, структурними девіаціями, що зафіксовані колективною свідомістю [Швець 2019, с. 363].

На виникнення в мові нових лексичних одиниць впливає ряд внутрішньо-та позамовних факторів. У контексті української мови серед перших основними є відродження та активне збагачення питомих елементів мови, які були нівельовані в часи радянського союзу; тенденція до інтеграції; економія мовних ресурсів; аналогічні тенденції в словотворі, які сприяють розвитку та оновленню мовних компонентів; тяжіння до використання експресивної лексики. Щодо позамовних чинників, то основними можна вважати:

- здобуття Україною незалежності;
- послаблення або подекуди зняття цензури;
- демократизація в усіх сферах життєдіяльності;
- надання українській мові статусу державної;
- необхідність задоволення потреб мовців;
- зміни соціальної структури суспільства;
- прагнення до використання нових засобів експресії;
- зростання ролі медіа;
- вторгнення Російської Федерації на територію України [Стишов 2019, с.13].

Оскільки неологія — молода наука, досі немає чіткого загальноприйнятого визначення поняття її основної одиниці — неологізму. Окрім того, існують проблеми з єдністю в поглядах на диференційні ознаки лексем, остаточно не встановлено місце індивідуально-авторських новотворів у системі неологічного матеріалу. Як уже згадувалося, немає чіткого хронологічного відрізка, протягом якого слово вважається новим, оскільки неологізми — явище динамічне, а не статичне. За моделлю вже згаданої української науковиці Ж. Колоїз неологізми проходять такі етапи пристосування:

- 1) **оказіональний** — новоутворена лексема, яка не виходить за межі мовленнєвої ситуації;
- 2) **узуальний** — неологізм використовується поза мовною ситуацією, однак залишається пасивно вживаним;
- 3) **узуальний**, який долає межу пасивного вжитку, а отже, перестає бути неологізмом [Колоїз 2002, с.80].

Традиційно вважається, що показником подолання межі пасивності є фіксація неологізму в словниках. Цей процес відбувається в три етапи. Першим етапом є фіксування новотвору в наукових працях (дисертаціях, статтях, монографіях тощо). Другим — внесення лексеми в спеціальний словник неологізмів. Фінальним етапом є закріплення неологізму в тлумачному словнику, що вказує на його цілковите засвоєння в мові.

Згадаємо, що неологізація — динамічне явище, тому потребує різних підходів до вивчення. За видом мовної одиниці неологізми поділяють на

- 1) **неолексеми** — новоутворені слова;
- 2) **неофраземи** — новоутворені фразеологічні сполучення;
- 3) **неосемеми** — нові значення слів;

У свою чергу неолексеми поділяються на:

- 1) **власне неолексеми** — формально і змістовно абсолютно нові слова (здебільшого запозичення);
- 2) **новотвори** — нові за формою та значенням, однак утворені за питомими словотворчими моделями мови;
- 3) **трансформації** — формально нові слова передають значення, яке вже існувало і передавалося іншими лексичними засобами;
- 4) **семантичні неологізми** — формально старі слова, які вживаються в новому значенні.

За видом означуваного поняття виділяють неологізми, що позначають:

- 1) **нову реалію**;
- 2) **стару реалію**;

3) актуалізовану реалію;

4) реалію, яка відмирає, реалію, якої не існує;

За ступенем новизни є:

1) абсолютні (сильні) слова — раніше не існували в мові;

2) відносні (слабкі) слова — існували раніше, але отримали нове значення.

За способом творення:

1) запозичені з інших мов;

2) словотвірні — утворені за словотвірними моделями мови;

3) семантичні є наслідком переосмислення значення певної лексеми.

За рівнем соціалізації:

1) узуальні — вже засвоїлися в мовній системі;

2) okazіональні — вжиті в мовному акті;

3) потенціоналізми — з часом перейдуть в розряд узуальних;

4) індивідуально авторські.

За типом освоєння:

1) моментальні входження виникли разом із важливою і актуальною реалією;

2) поступові входження проходять шлях адаптації в мові через вживання в рядах синонімів;

3) несподівані (випадкові) входження — okazіоналізми, які після тривалого вживання увійшли до словника [Ладоня 2018, с. 39].

В Україні в останні десятиліття неологізми вивчаються з точки зору загальних словотвірних, лексико-семантичних та стилістичних тенденцій розвитку. Такі дослідники як А. Нелюба, А. Москаленко, О. Сербенська, І. Шашкін приділяли увагу вивченню лексико-семантичних та стилістичних функції неологізмів. П. Горецький, А. Коваль та О. Пономарів аналізували неологізми з точки зору стилістики. Сьогодні над вивченням лексичних інновації працюють Ю. Зацний, Ж. Колоїз, О. Косович, О. Селіванова, О. Стишов, Л. Струганець Д. Мазурик, О. Тараненко та ін. У своїх роботах вчені

виокремлюють основні різновиди неологізмів, аналізують походження нових лексем, фактори, що впливають на їх виникнення і поширення, вплив на мовців.

Як уже зазначалося, дослідники все ж не дійшли згоди щодо трактування поняття “неологізм”. Прийнято визначати термін як нове слово або вислів, що з’являється у мові. Проте, на думку О. Селіванової: “Неологізм – слово чи сполука, використані мовою в певний період на позначення нового або вже наявного поняття в новому значенні й усвідомлюється носіями мови” [Селіванова 2006, с. 43]. Дослідниця Ж. Колоїз стверджує, що неологізмом вважаємо “все те нове, що характеризує зміни і розвиток мови” [Колоїз 2002, с. 80]. Учена пропонує розрізняти семантичні, лексичні, фразеологічні, граматичні тощо неологізми, тобто залежно від мовного рівня. О. Стишов під поняттям неологізм розуміє лексичну одиницю, яка виникла у суспільстві на позначення нових явищ та понять, зумовлених розвитком у житті [Стишов 2018, с.32]. Ю. Зацний вказує, що “визначення неологізмів як слів або зворотів, що створені для позначення нового (раніше відомого) предмета або для вираження нового поняття, не можна вважати вичерпним, оскільки таке визначення включає не всі різновиди інновацій. Використання інших критеріїв (денотативного, стилістичного, лексикографічного) також не охоплює всіх неологізмів” [Зацний, Янков 2008, с. 5]. Отже, різні погляди вчених на питання нових лексем збігаються у тому, що неологізми вирізняються з-поміж інших лексичних одиниць завдяки тим поняттям, які виникли нещодавно.

Можна зробити висновок, що неологізм — слово, його окреме значення чи фраза, що з’явилися в мові на сучасному етапі розвитку або були вжиті в конкретній ситуації мовлення, тексті чи мові автора. Новизна таких лексем усвідомлена мовцями [Мойсієнко А. К., Бас-Кононенко О. В., Бондаренко В.В. та інш. 2010, с.117]. Творення неологізмів передбачає орієнтування на лінгвістичну, етнокультурну та етико-естетичну традицію, яка притаманна творцям.

1.3 Особливості неологізмів у контексті російсько-української війни

Відомо, що неологізми виникають з метою найменування нових явищ. Наприклад, у 2020 році українська мова поповнилася ковіднеологізмами. З 2014 року в Україні триває війна, що з 2022 року перейшла в нову фазу і стала найрелевантнішою суспільною подією. Через це спостерігаємо активні творення і вживання нових слів воєнної тематики. Основними функціями неологізмів війни є підкреслення різниці “свій”-“чужий”, фіксування найзнаковіших подій, вираження ставлення до пережитого. Тож можемо стверджувати, що сьогодні спостерігається новий “неологічний бум” [Деркачова 2022, с. 157–160].

Неологізми, що виникли в українській мові під час російсько-української війни, набули широкого вжитку і їх почали активно фіксувати англomовні ресурси. Ці лексеми сприяють ознайомленню з українськими культурою, традиціями, менталітетом, усвідомленням причин ведення війни й необхідності її виграти.

Новотвори часто використовуються для того, щоб викликати у реципієнта негативну реакцію на певні події. Процес створення таких лексем передбачає використання тематичних пейоративів. Для нашого дослідження актуальними є негативні асоціати в контексті російсько-української війни. Прикладами можуть слугувати лексеми *орки*, *ваньки*, *рашисти*, *бавовна* тощо, які далі розглянемо детальніше. Пейоративного відтінку можна надати будь-якому слову, особливо з метою агітації до певних дій. Умовно такі лексичні одиниці можна поділити на дві групи: штучні та рефлексивні.

Штучні новотвори — лексеми, які були введені в суспільне мовлення офіційною пропагандою для формування потрібної оцінки щодо подій чи конкретних осіб. Такі слова продукуються “в кабінетах” і активно поширюються в маси через канали засобів масової інформації. Прикладами можуть слугувати *хунта*, *каратели*, *бандерівці*. Першочергово лексеми добре знайомі російському суспільству, оскільки вони є штучноствореними для дискримінації ЗСУ, української влади і розпалення ненависті до нашого народу.

Рефлексивні новотвори — лексеми, що виникають внаслідок природної реакції мовців на певні події. Відмінною рисою від штучних новотворів є те, що вони поширюються переважно через соцмережі: в блогах, дописах, коментарях, тому не мають додаткової “інформаційної розкрутки” через ЗМІ [Кирилук 2015, с. 52-56].

До того ж, за міркуваннями В. Гладкої, варто звертати увагу на внутрішньомовні процеси такі як розширення чи звуження значення лексеми, метафоризацію і метонімізацію, нашарування різних конотативних і стилістичних відтінків на основне значення слова. Усі ці чинники безпосередньо впливають на появу нових лексичних одиниць. Учена також стверджує, що неологізмами слід вважати не лише нові слова, утворені на позначення нових реалій, а й лексеми, що вживаються з новим значенням для різних комунікативних цілей [Вусик, Павлик 2022, с. 52-57].

Фактори творення неологізмів (мовний та позамовний) відповідають таким критеріям: темпоральний (обмежений часовий проміжок), своєрідна незвичність на фоні чинної мовної картини, лексикалізація (лексема вживана багатьма мовцями, але слово досі усвідомлюється як нове), лексикографічний критерій (слово зовсім не зафіксоване у словниках або фіксоване у словнику неологізмів) [Дзюбіна 2017, с. 221-228].

Поповнення словникового складу мовними інноваціями закладає підґрунтя для нових норм, впорядкування і систематизації. Також воно дає підвалини для переосмислення семантичних відношень у лексичному пласті мови загалом.

Головними критеріями, які вирізняють неологізми серед інших лексичних одиниць, є такі: 1) неологізми-синоніми до вже наявних у мові слів; 2) лексеми на позначення нових або актуалізованих реалій; 3) неологізми, що розширюють семантику вихідної лексеми; 4) лексеми пасивного фонду лексики, що в певний момент стали активними, наповнивши зміст додатковим значенням [Теглівець 2022, с. 33].

Для нашого дослідження найактуальнішими є неолексеми — нові слова — та неосемантизми (неосеманти) або семантичні неологізми — вже наявні в мові

слова, які набувають нового значення. Складність вивчення семантичних неологізмів полягає в тому, що іноді незрозуміло чи нове значення є вже сформованим, чи розглядається розширення лексичної та синтаксичної сполучуваності слів. Тож дослідження неосемантизмів неможливе без урахування нових синтагматичних зв'язків у лексичній системі.

Щодо розширення значення вже усталених лексем, то основними способами цього процесу є метафоризація і метонімізація. Трансформації, яких набуває лексема при метафоричних перенесеннях виявляються в розширенні чи звуженні, узагальненні або конкретизації, уточненні твірного значення, а також у переосмисленні дійсності з точки зору семантики у процесі порівняння певних об'єктів за подібністю властивостей, рис, ознак, форм тощо. Лексема зазвичай набуває не лише нових значення і функції, а також і нового психологічного змісту, що відображається стилістичною емоційно-забарвленою конотацією. У контексті російсько-української війни велика кількість слів набула саме такого розширення значення: *бавовна* (вибухи), *moped* (дрон), *піксель* (військова форма) та інші.

Низка лексико-семантичних перетворень у мові відбувається у процесі детермінологізації. Це явище характеризується втратою терміном асоціативних зв'язків із поняттями певної терміносистеми, розвитком нового переносного значення, розширенням можливості поєднуватися з іншими лексемами та переходом в іншу сферу функціонування. Подібного переосмислення можуть зазнавати як поодинокі лексеми, так і цілі терміносистеми. Найчастіше спостерігаємо явище функційної детермінологізації — вживання терміна в прямому значенні, але поза межами його термінологічного поля. Актуальним прикладом може слугувати слово *фронт*, яке зараз, окрім традиційного значення (лінія зіткнення армій на полі бою) набуває нових у сполученні з іншими лексемами: *економічний фронт*, *мовний фронт* тощо. Часто вживається для вираження гострих сатири чи сарказму.

Варто зазначити, що зміни відбуваються також і на рівні парадигматики. Суспільно-політична лексика активно збагачується неосемантами, які

утворюють синонімічні ряди [Теглівець 2022, с. 37]. Наприклад, номінування російських військ: *орки, колоради, мобіки* тощо.

Висновки до розділу 1

У підсумку зазначимо, що неологія, як галузь лінгвістики, досліджує процеси творення, функціонування та класифікації нових слів і виразів у мові. Змінюваний характер сучасного світу, стрімкий розвиток науки і техніки, значні соціально-політичні перетворення та вплив масмедіа сприяють активному формуванню неологізмів, які стають невід'ємною частиною мовної картини світу. Вживання новотворів мовці сприйняли не відразу, однак уникнути процесу неологізації неможливо.

Активне становлення неології як науки припадає на середину ХХ - початок ХХІ століття, коли відбулося посилення уваги до процесів продукування нових лексем, їх систематизації і типологізації. Інтерес до вивчення неологізмів у світі зростає щороку, що підтверджується фактом виникнення спеціальних центрів неології в різних країнах, де лінгвісти досліджують причини появи нових слів, їх значення, функціонування та способи творення.

В Україні неологія як галузь лінгвістики наразі перебуває у процесі остаточного становлення. Новотвори почали активно з'являтися у першій половині ХХ століття, ще до "неологічного буму". Розвиток преси, освіти та літератури сприяв активізації процесів неологізації. Сучасні українські дослідники, такі як О. Стишов, Ж. Колоїз, Н. Клименко, В. Максимчук та інші, продовжують досліджувати неологізми, зокрема їхнє виникнення, класифікацію, способи творення, сфери активного вживання та перспективи розвитку. Особливо актуальним стає дослідження неологізмів у контексті російсько-української війни, що є новим і важливим напрямом вітчизняної неології. Щодо питання визначення неологізмів як мовних одиниць, то існують розбіжності в поглядах на диференційні ознаки лексем, остаточно не визначено місце індивідуально-авторських новотворів у системі неологічного матеріалу, немає визначеного періоду, протягом якого слово вважається новотвором.

Проблеми неології в міжнародному мовному дискурсі є суголосними з тими, які вирішують вітчизняні дослідники.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ НЕОЛОГІЗМІВ У ПЕРІОДИЧНОМУ ІНТЕРНЕТ-ВИДАННІ “НОВИНАРНЯ”

2.1 Аналіз неологізмів, що використовуються у виданні “Новинарня” від початку війни в Україні.

У 2014 році армія Російської Федерації вторглася на територію України: в Донецьку і Луганську області та на територію Автономної Республіки Крим. Ця подія поклала початок Антитерористичній операції (АТО). З лінгвістичної точки зору цей період суттєво вплинув на розвиток української мови. За допомогою неологізмів, що виникли в той час, відображаються аспекти воєнних дій, суспільних настроїв, а також — інформаційної війни, оскільки це протистояння вважаємо гібридним.

Більшість лексем — неосематизми, оскільки з початком війни вони набули нового значення. Відповідно за ступенем новизни лексеми здебільшого відносні (слабкі), однак позначають нову реальію.

За рівнем соціалізації — більшість неологізмів уже засвоїлася в мові, тому вважаємо їх узуальними. За типом освоєння — моментальні входження, оскільки виникли різко з актуальною реальією. Деякі неологізми вважаємо поступовими входженнями, які пройшли процес адаптації в мові через

використання в синонімічних рядах (здебільшого найменування російських військових).

Щодо тематичних груп, то умовно можемо поділити лексичні одиниці на:

- 1) ті, що стосуються безпосередньо бойових дій. Здебільшого військова термінологія;
- 2) ті, що відображають ставлення суспільства до окупаційних військ або зрадників;
- 3) ті, що показують ставлення суспільства до українських військовослужбовців.

Варто зазначити, що засоби масової інформації та соціальні мережі відіграють велику роль у поширенні і подальшому закріпленні нових лексем. Значна частка неологізмів стала мемами і залишається частиною повсякденного життя не тільки військових, а й цивільних осіб. Деякі слова вживаються для дискримінації загарбників, інші — навпаки використовуються російською пропагандистською машиною для розпалювання ненависті до українців.

Основою для творення низки фраз стало слово **груз** (іноді *вантаж*). Наприклад, **“Груз 200”** — загиблі. Використовується здебільшого щодо російських військових. Бачимо лексему в заголовках *“Місія ОБСЄ зафіксувала на українсько-російському кордоні транспорт із написом “Груз 200” [89] і “Чергова спроба росіян прорвати оборону ЗСУ на Таврійському напрямку закінчилась “грузом-200”, втратою танка і двох БТРів” [148].*

Оказіоналізм **Вогнехреще** (вогень+Водохреще) вживається в контексті двох подій: перша — Євромайдан, а саме початок гарячої фази протистоянь між активістами і офіційною владою наприкінці січні 2014 року. Друга — збільшення інтенсивності обстрілів позицій українських військових у зоні АТО під час свята Водохреща. У “Новинарні” маємо лише одну згадку неологізму в СТАТТЯ 1: *“19 січня, коли почалося “Вогнехреще”, я зрозумів: буде війна.” [154].*

Із початком вторгнення РФ на територію України в новинних матеріалах слово **каратель** вживається саме в політичному контексті. У “Новинарні”

бачимо лексему в СТАТТЯ 2, де цитується: *“Варто зазначити, що адвокатка Євгенія Закревська звернула увагу на те, що Пугачов одночасно фігурує і на сайті “Миротворець” як антиукраїнський елемент, і на російському “Трибуналі” як український каратель”* [99]. Інша згадка є в заголовку *“Не каратель, а ветеран”. Азовець, який не потиснув руку Порошенку, став зіркою росЗМІ”* [94].

Поширення набув й іменник **ватник**, який характеризує образ типових російських патріотів, прихильників “руського міра” і ССРСР. Отож трапляється в заголовках *“У Росії проти користувача “ВК” порушили справу за образу “ватників”* [140] і *“СБУ прийшла до агента Сівковича Шуфрича – і виявила “класичний набір ватника”. ФОТО”* [113].

Однією з найбільш численних груп є неологізми, що вживаються для найменування російських військових. Слово **рашист** утворилося за аналогією до фашист, оскільки російських окупантів часто порівнюють із гітлерівськими солдатами. Трапляється воно в СТАТТЯ 3, де сказано: *“В українському Севастополі рашисти проводять типу міжнародного кінофоруму”* [47] і СТАТТЯ 4: *“Сьогодні вночі після трьох діб копіткої роботи групою невідомих, без будь-яких розпізнавальних знаків, так би мовити “насздєсьнетов”, був знищений снайпер рашистської контрснайперської групи “Хасана”* [116].

За таким самим принципом утворене і слово **рашизм**, що використовується для опису ідеології РФ. Трапляється в СТАТТЯ 5: *“Держава-агресор не має права виступати на Олімпійських іграх за визначенням. Цим змаганням притаманні лише мир і братерство, а не агресія і рашизм”* [106], а також у заголовку *“Поки нацики у Варшаві палили прапор України, посол Польщі в Києві дякував за оборону Європи від рашизму”* СТАТТЯ 6 [103].

Популярним є вираз **зелені чоловічки** — війська РФ, які незаконно проникли в Крим та територію Донецької і Луганської областей. Набув широкого вживання як у ЗМІ, так і в суспільстві. У заголовках матеріалів видання бачимо такі приклади вживання: *“Зелені чоловічки” захоплюють український парламент, – Геращенко про проєкт змін до регламенту ВР”* [74] і

“Якби у 2014-му наша армія була така, як зараз, **“зелені чоловічки”** не сунулися б у Крим, – Порошенко” [153].

Також трапляється слово **колоради** — зневажливе найменування проросійських активістів, сепаратистів. Має таку назву через “георгіївську стрічку”. Бачимо приклад вживання у СТАТТЯ 7, де цитується: **“Колоради жаліються, що ОСи їх обклали, знищили їхні позиції і бліндажі. Район Ясиноватської розв’язки”** [100].

Спостерігаємо тенденцію використання неологізмів для найменування груп, звань чи посад військових. Наприклад, слово **єноти** — десантники. Бачимо лексему у СТАТТЯ 8: **“Рота 13-го батальйону 95-ї десантно-штурмової бригади ЗС України захопила польовий штаб батальйону 173-ї бригади і групу італійських спецпризначенців. Гарна робота, “єноти”!**” [60].

Широко відомий неологізм **кіборги** нині асоціюється з оборонцями Донецького аеропорту. У “Новинарні” знаходимо згадку в СТАТТЯ 9: **“22 січня – знакова дата української історії ще й у контексті війни з Росією, що триває. Рік тому, у 2015-му, цього дня наші “кіборги” з втратами відійшли з руїн нового терміналу Донецького аеропорту, оборона якого тривала 242 дні”** [107] і СТАТТЯ 10: **“Народний депутат Андрій Тетерук звернувся до мера Києва Віталія Кличка з пропозицією перейменувати вулицю Патріса Лумумби в центрі столиці на честь “кіборга”, військовослужбовця 90-го окремого аеромобільного батальйону 81-ї десантно-штурмової бригади Ігоря Брановицького”** [52].

Слово **контрабас** — солдат контрактної служби — вживається в СТАТТЯ 11: **“Жив він там, а працював в Торецьку. Сам з Єнакієвого чи десь звідти. Займався “контрабасом” з усіма ротаціями ЗСУ, які в околицях того Торецька стояли”** [49].

Щодо негативної конотації, то, до прикладу, лексема **аватар** вживається на позначення залежних від алкогольних напоїв військових. У матеріалах “Новинарні” трапляється в СТАТТЯ 12, де цитується: **“Бо в цивільному житті**

такі гроші заробити непросто. А в селі, райцентрах – неможливо. Питання, чи найдостойніші спокуються? Чи не отримаємо високооплачуваних **“аватарів”**?” [124]. Ще одна згадка є в СТАТТЯ 13: *“Тож тут тепер жива модель українського соціуму, побудована з найконфліктніших складових: солдати, напівпритомні аватари, сепаратисти з окупованих територій, українські патріоти з Донбасу, перелякані обивателі, алкоголь, алкоголь, алкоголь – і тільки старенька провідниця у якості представника влади. Можна сказати, середовище суспільного експерименту.”* [39]. Існує ще один неологізм з таким самим значенням — **семисотий**, однак у матеріалах видання поширення не набув.

Мордор — країна з вигаданого світу Середзем'я Дж. Р. Р. Толкіна — переосмислена лексема, що використовується для найменування Російської Федерації. Слово трапляється зокрема в СТАТТЯ 14, де бачимо: *“Це був довгий і складний шлях. Але ми змогли довести, що нездійснених завдань немає і витягнули заручницю з лап Мордору”* [110]. Інша згадка є в СТАТТЯ 15: *“Ми боремося за звільнення всіх 108 заручників на окупованих територіях (це остання уточнена цифра від СБУ) і 10 – в російських тюрмах, серед яких – Олег Сенцов і всі його колеги, що їх тримає Мордор.”* [55].

Щодо контексту незаконного захоплення влади і утворення так званих ЛДНР, то широко використовуваними стали лексеми **Лугандон** або **Лугандонія** (ЛУГАНськ + ДОНецьк). Форма слів прозора відображає ставлення до цих “держутворень”. Тож згадки знаходимо в СТАТТЯ 16: *“Вся військова техніка, боєприпаси та зброя поставляються гібридним військам та терористичним угрупованням «лугандону» виключно Російською Федерацією”* [128] та СТАТТЯ 17: *“Лугандонія суб'єктизується де-факто як сторона “конфлікту на Україні”* [131].

Іронічно вживається і неологізм **Дамбас**. Виникнення пов'язане з російськими наративами, які ширяться соцмережами про те, як ЗСУ “бамблять Дамбас”. Особливо гостро цей закид працював напередодні повномасштабного вторгнення військ РФ. У “Новинарні” є такі приклади вживання: *“Вата*

плакала, кололася, але продовжувала гризти кактус, вслухаючись у вибухи снарядів, послані турботливим сусідом, але продовжуючи клясти “укропів”, які самі готові гинути, аби з собою забрати в труну побільше мирного народу Дамбасу.” [92] СТАТТЯ 18, а також “Адже навіть при ручному Януковичі пряма інтервенція не вдалася б, Овочу довелося б якось реагувати на події. А тут цоп-йоб, а потім Дамбас, а потім Сирія, а тепер Карабах, а там і хвостик мишки, з сирком в зубах, у нірці зникне, і тину нічо не було, ні з кого питати.” [158] СТАТТЯ 19. Як бачимо, слово використовується у промовах для підкреслення емоційного ставлення до подій.

Наступною поширеною лексемою є **правосек** — боєць ДУК “Правий сектор”. Приклади вживання знаходимо в СТАТТЯ 20, де сказано: *“У 2015 році під Волновахою я везла в лікарню людину у вкрай важкому стані, майже помираючого. І мою машину заблокували ватники – три мужика і дві баби. Знав би хто, як мені хотілося вийти і постріляти їм під ноги. Але навіть у цей момент я думала про те, що скажуть: озброєні “правосеки” стріляли по мирних людях. І я не зробила цього.” [149].* Інший приклад бачимо в СТАТТЯ 21: *“По-перше, ми “правосеки”, по-друге, я жінка... У нас при собі завжди були гранати.” [155].*

З початком війни в Україні слово **гауляйтер** було переосмислено населенням. Нині часто використовується у ЗМІ зі значенням зрадника, керівника окупаційної адміністрації на захоплених РФ територіях. Лексема трапляється у СТАТТЯ 22: *“Зараз ця продажна тушка служить гауляйтеру Януковича Львовчкіну і виконує його найбрудніші замовлення.” [84].* Ще одна згадка є у СТАТТЯ 23: *“Тому зараз абсолютно неприпустимою стає будь-яка самовбивча внутрішня боротьба українських політичних сил з прицілом на майбутні вибори. Адже за найгіршого розвитку подій ці вибори можуть просто не відбутися, а київського гауляйтера напряду призначатимуть у Кремлі” [143].*

Синонімічне значення має і лексема **сепар** — зрадник. Набула широкого вжитку в матеріалах. Знаходимо його в СТАТТЯ 24: *“Так от він, що особисто*

відправив на той світ не один десяток **сепарів**, нещодавно розповідав цікаве: “Коли у нас, каже, три офіцери потрапили у полон **сепарів** і ми швидко, за декілька тижнів, їх витягли, то потім їх усіх чекали тривалі контррозвідувальні перехресні допити, поглиблені перевірки, медичні обстеження, аналіз психо-фізичного стану і все-таке подібне.” [45]. Також згадується в цитаті: “Дізналися, що **сепарський** заробітчанин балотується у нардепи від партії “Патріот”, активно спілкується з деякими спілками АТО, які йому виписують грамоти.” [119] СТАТТЯ 25.

Чисельною є група неологізмів, що виникли для найменування різних видів зброї. До прикладу слово **арта** — артилерія. Згадується в заголовках “По Світлодарці били ворожі “гради” і важка “**арта**”. Штаб показав наслідки” [104] і “У зоні АТО – 71 обстріл за добу. Українська “**арта**” вдарила у відповідь, – волонтер” [133].

Неосемантизм **град** — вид РСЗВ — часто використовується в матеріалах, переважно у множині. Лексична одиниця перейшла в розряд загальних назв. Наприклад, згадується в заголовках “ОБСЄ: Бойовикам постійно постачають боєприпаси, а Україна підтягує “**гради**” [89] та “Сепари” знову вдарили по Авдіївці “**градом**”, є поранені” [115].

Цікавим є контекст використання лексеми **дашка** — Дегтярєва-Шпагіна кулемет (ДШК). Приклад вживання бачимо в СТАТТЯ 26: “Кулеметне гніздо розбили, зачепивши і склад. Тепер ворожа “**дашка**” не працює” [44]. Також у СТАТТЯ 27 знаходимо таке: “Ну, ми теж не дурні: «**дашка**» (ДШК) у нас мобільна, навіть вночі ми їх завжди бачимо у «теплік». Але ж треба дати можливість «колегам» відчутти себе профі” [48]. У цій самій цитаті бачимо й інші неологізми — **теплік** (тепловізор) і **колеги** (росіяни). Першу лексему знаходимо й в інших матеріалах. У СТАТТЯ 28 є: “Через заметіль принаймні щось видно у тепловізор. А от у тумані в “**теплік**” щось розгледіти майже неможливо – він просто цю завісу не пробиває” [102].

Лексема **сапог** — станковий протитанковий гранатомет — використовується у СТАТТЯ 29: “Товариші по службі цінували Рубанського за

його вміння працювати з **“сапогом”** – улюбленим гранатометом СПГ, за його техніку прямого пострілу із закритої позиції” [142]. Інший приклад вживання є у СТАТТЯ 30: *“Ельфійські герої за допомогою чарівного сапога раз і на завжди вирішили це питання”* [71].

Ще однією поширеною лексемою є **покемон** — кулемет Калашникова модернізований. У матеріалах видання згадується у СТАТТЯ 31: *“Його четверо людей витягали. Весь цей час АГС стріляє, “покемончики” (ПКМ, кулемет Калашникова модернізований – “Н”). Витягли з траншеї, тільки починало темніти.”* [93]. Ще одну згадку знаходимо у СТАТТЯ 32 : *“Босць, який був зі мною, бере тепловізор, я – «покемон» (кулемет ПКМ) і почав відстрілюватися по ДРГ”* [95].

Мотолига — багатоцільовий тягач (транспортер) легкий броньований. Бачимо приклад вживання в спогадах у СТАТТЯ 33: *“Хлопці, лишіть мене зверху, “мотолига” під’їде, і я вас покличу.”* [62], а також у СТАТТЯ 34: *“Обстріл не вщухав. Одну БМП мало не підбили. “Мотолига”, яка нарешті вивозила оборонців лісу, заглухла на найближчій позиції, далі довелося йти пішки.”* [157].

Сушка — авіаційний винищувач (Су-27, Су-57, Су-30). Лексема трапляється у СТАТТЯ 35, де є таке: *“Сушка” здійснювала навчально-бойовий політ у ході багатонаціонального навчання “Чисте небо-2018”, яке тривало в ті дні на території України. Чому розбився літак із двома досвідченими пілотами – невідомо.”* [145]. Іншу згадку бачимо у СТАТТЯ 36: *“Однак коли стає зрозуміло, що збито пасажирський літак, бойовики починають говорити, що начебто “сушка” збила “Боїнг”, а вони збили “сушку”* [123].

САУшкою називають самохідну артилерійську установку. Слово бачимо у СТАТТЯ 37, де згадується: *“Коли ми зайшли на свої позиції, нас дуже “привітно” зустріли, обстрілюючи САУшками, танками. Ворог промацував наші слабкі місця.”* [56].

Відоме кожному слово **лимон** (також **лимончик**, **лимонка**) набуло незвичного значення в контексті війни. Нині воно вживається для найменування гранати.

Бачимо його в заголовку *“У Дніпрі затримали чоловіка, який гуляв по місту з гранатометом і **“лимонкою”** [132].*

Лексема **радєйка** — рація — вживається у СТАТТЯ 32: *“Прибігаємо на пост, сидить боєць: в одній руці **«радєйка»**, у другій – **«теплік»** (тепловізор).” [95].*

Тут бачимо і вже згадуваний теплік. Інша згадка є у СТАТТЯ 38: *“Ти погано спиши, постійно ждеш якогось дзвінка, **“радєйка”** постійно ввімкнена на гучний зв’язок у бліндажі. Щопівгодини чи щогодини передають обстановку, а ти не спиши” [111].*

Словом **зеленка** найменують лісистоу або просто зелену кущову місцевість. У матеріалах “Новинарні” згадується у СТАТТЯ 39: *“Страшно – це поглинаючий усе вогонь. Суха трава, яка миттю спалахує від одного-єдиного трасера з того боку. **Зеленка**, яка ще мить тому була укриттям, перетворюється на пекло. Чорні обгорілі дерева падають на землю. І тліють. Тліють ще кілька діб.” [121].* Інша згадка є у СТАТТЯ 40, де знаходимо: *“**Зеленка**” їм сприяла. Зараз, коли листя опадає, ми краще бачимо їхні окопи, бачимо, звідки вони ведуть вогонь, нові позиції, які вони зробили влітку.” [35].*

Одним із найвідоміших для українського суспільства в контексті сьогоденних подій є слово **нуль** (ще у формі прикметника **нульовий**) — лінія фронту. Бачимо його у СТАТТЯ 41: *“Регулярного транспортного сполучення з селищем немає. Селище розташоване за митницею і за **“нульовим”** блок-постом української армії” [114]* і СТАТТЯ 42: *“Ми в Авдіївці стояли — **нульовіше** нікуди” [38].*

Слово **пiкселька** — форма військових — уживається у СТАТТЯ 43, де бачимо: *“Змінити **“пiксельку”** на діловий костюм, а бліндаж – на робочий кабінет – сьогодні реальність.” [69]* і СТАТТЯ 44: *“На вокзалі хронічно зелено від **“пiксельки”**, таксисти вигукують: “Авдіївка!..”, «Мар’їнка!..” Зійшов із потяга – хапнув еспресо на ходу, скочив у маршрутку чи бувалий **“течик”** – і вперед.” [83].*

2.2. Аналіз неологізмів, що використовуються у виданні “Новинарня” від

24 лютого 2022 року.

Повномасштабне вторгнення істотно вплинуло на мовну картину, зокрема на виникнення та поширення неологізмів. Від його початку в 2022 році мовний простір українців зазнав значних змін. З'явилися нові слова та фрази, які раніше не використовувалися або мали інше значення. Ці неологізми відображають воєнні реалії, соціально-політичні зміни та емоційний стан суспільства.

З 24 лютого 2022 року видання “Новинарня” стало одним із основних джерел інформування українського населення про актуальні події, тому в ньому широко використовуються неологізми. Здебільшого лексеми позначають актуалізовану реалію, оскільки російсько-українська війна триває з 2014 року, проте перейшла в нову стадію. Окремі неологізми позначають нову реалію (види зброї, новостворені вислови, пов'язані з невідомими раніше подіями тощо). Наведені далі словотвори є моментальними входженнями, бо виникли разом із важливою і актуальною реалією — повномасштабною війною.

Найбільш численною групою неологізмів є слова, що вживаються для найменування російських військових. Популярною лексемою є **асвабадітелі**. Сприймається через призму російських наративів, адже ті виправдовують свою злочинну воєнну діяльність тим, що прийшли “асвабаждать” (звільняти, рятувати) українців. Спостерігаємо слово у СТАТТЯ 45 і СТАТТЯ 46. У першій можемо бачити цитату: *“Таке обличчя має “руський мир”. Саме так “асвабадітелі” звільняють наші території... звільняють від квітучих садів, від затишних хат, від дитячого сміху і геть від життя.”* [37]. У другій згадуються такі слова: *“Неймовірні страждання і пожежі. Асвабадітелі в усій красі. Скоти. Не люди.”* [146].

Ще однією лексемою для називання російських військових є **свинособаки**. Важливо згадати, що слово походить з німецького “Schweinhunden”, яке використовується ще з часів поділу тварин на чистих та нечистих. Такими здебільшого були свині та собаки. Тож у виданні “Новинарня” цей новотвір вживається у СТАТТЯ 47. У ній йдеться: *“Свинособаки знову не туди звернули.*

Знову фальстарт. Не вчить їх ані життя, ані фото в чорних рамках своїх же земляків-виродків.” [160]. Ще одна згадка є у СТАТТЯ 48, де зазначено: “63 дохлих **свинособаки** “вагнерівців” та “десантників” після бою з [2-м] батальйоном ім. Тараса “Хаммера” нашої 67 ОМБр. Це тільки те, що потрапило на фото, і тільки на одній ділянці бою.” [109].

Чмоня почало активно вживатися як мем на початку березня 2022 року, коли в полон взяли окупанта, що мав незграбний, невмілий вигляд. Із часом так почали називати російських військових загалом. Цю лексему можемо спостерігати в заголовку новини “**Чмоню**” звільнили з полону за обміном, – ЗМІ” [151], у якій йдеться саме про того солдата, через якого виник мем. Інша згадка є у СТАТТЯ 49, де бачимо такі слова: “Так, вони реально приїздили як **чмоні**. І реально відсоток цих **чмонь** гинув просто неміряний. Але коли сюди насипають пів мільйона **чмонь**, то це в будь-якому разі пів мільйона, хай і **чмонь**.” [68].

Семантичний новотвір **орки** (в однині **орк**) виник через переосмислення його початкового значення — войовничі істоти, більші за людину, зі шкірою зеленуватого кольору. Активно використовується для негативної конотації ворога — військових Російської Федерації. У СТАТТЯ 50 йдеться: “**Орки** знову збрехали, обстріли не вибухали ні на хвилину.” [118]. Також у СТАТТЯ 51 згадується: “Оскільки фронт не прорваний, і **орки** не пруть навіть на Харків, не кажучи, наприклад, про Київ, — значить, допомога все одно “вчасна.” [65].

Від орк походить і активно вживане слово **оркостан** — країна орків, тобто Росія. У СТАТТЯ 52 спостерігаємо: “**Оркостан** воюватиме все сильніше до моменту, поки зламається.” [61]. У СТАТТЯ 53 знаходимо: “Внаслідок звірячих обстрілів армії **оркостану** під завалами знищених будинків у Бородянці опинилися чимало людей.” [129].

Тік-ток воїни (тік-ток-війська) широко використовується при згадці про підрозділи Рамзана Кадірова — російського чеченського генерала-полковника. Відомі “воїни” своїми відео і трансляціями в соціальній мережі “Тік-Ток”. У СТАТТЯ 54 згадується: “Ще раз про “**тік-ток воїнів**”. Битва кадіровців із

кущами на відео”, де далі показано відеоролик із участю кадировських військових.” [147]. Такі відео показово демонстрували сфабрикованість участі кадировців у боях.

Неосемантизм **ваньки** набув поширення через переосмислення російської зменшено-пестливої форми імені Іван. “Русский Ванька” є одною з головних асоціацій з їхніми культурою та побутом. У виданні бачимо цю лексему у СТАТТЯ 55. Зокрема згадується: *“Титрування ролику зроблено російською, щоб інші такі **Ваньки** подивилися та зрозуміли, що на кожного «я же разведос, меня так просто не возьмёшь» знайдеться місце у нашому полоні або ж в українському чорноземі”*. [77]. Інша згадка цього неологізму є у СТАТТЯ 56. У ній ідеться: *“Я взагалі проти цієї пропагандистської концепції, нібито російські **ваньки** не вміють воювати.”* [130].

Окремо варто згадати про лексему **мобіки**. Перша згадка про неї у виданні “Новинарня” є в 2016 році, однак тоді слово вживалося з позитивною конотацією, на позначення українських мобілізованих громадян. Із 24 лютого 2022 року воно докорінно змінило значення, набувши негативних рис і нині використовується для найменування російських військових, зокрема мобілізованих із так званих ЛДНР. Також використовується форма **чмобіки**. Бачимо словоформу в СТАТТЯ 57. У ній йдеться: *“Окупанти влаштували собі на території телескопу командний штаб батальйону. Стояли тут і росіяни, і **“мобіки”** з окупованої Луганщини.”* [105]. Про чмобіків є згадка у СТАТТЯ 58. Тут знаходимо такі слова: *“А росіяни – **“чмобіки”**, їх тут утилізують. Чим більше їх тут лягає, тим родючіша буде наша земля”*. [82].

Образ росіян розмивається суспільством, оскільки із психологічної точки зору навіть ворога вбивати важко. До того ж у такий спосіб ЗМІ дискримінують ЗС Росії. Цікавим є те, що в цей період українських військових зрідка найменують неологізмами. Це зумовлено тим, що їх сприймають як захисників, героїв (саме так найчастіше і називають). Окремо згадаємо, що багато назв виникли ще в 2014 році і залишилися узуальними неологізмами, які використовують суто військові. Однак протягом 2023 року в статтях

“Новинарні” трапляється лексема **повітряник**, що вживається у значенні авіатора або спеціаліста з безпілотних літальних апаратів. Бачимо це слово у СТАТТЯ 59, де зазначено таке: *“Повітряники попередили, що надалі у повітрі залишаються стратегічні бомбардувальники Ту-95МС росіян.”* [96]. Інша згадка є в заголовку статті *“День ПС ЗСУ: президент вручив **повітряникам** нагороди, надав бригадам відзнаки та почесні найменування”* [58]. Також відомі форми **ЗСУіст**, **ЗСУістка**, а на позначення людей, що протидіють ворогу у сфері кібербезпеки використовують слова **кіберпартизани**, **кіберкозаки**. Ці лексичні одиниці поки є маловживаними, тому не зафіксовані у статтях.

Наступною категорією можна виділити неологізми, що відображають ставлення українського суспільства (цивільних та військових) до війни та пов’язаних із нею понять. Слово **донатити** вперше було вжито в матеріалах видання у 2020 в контексті локдауну, однак широкого вжитку набуло від початку повномасштабного вторгнення. Також трапляється із префіксом за-. У СТАТТЯ 60: *“Цього разу ми хочемо активніше залучити ІТ-компанії до збору. І раді, що першими на запит відгукнулися Uklop, які пообіцяли ось-ось **задонатити** 1 млн грн.”* [63]. Уживається і в заголовку *“Українці стали менше **донатити** на військо, – Bloomberg”* [134].

Лексичний словотвір **аналоговнєт** функціонує для вираження зневажливого ставлення до російських техніки та зброї. Виникнення неологізму пов’язане з неодноразовими висловлюваннями російських чиновників та військових діячів про те, що їхні засоби найкращі та їм “нет аналогов”, тобто немає аналогів. У статтях “Новинарні” часто вживається це слово, зокрема у СТАТТЯ 61 знаходимо таку цитату: *“Це “несбіваємий **аналоговнєт**” – Ка-52 “Алігатор”, російський бойовий вертоліт, командирська машина армійської авіації.”* [50]. Іншу згадку бачимо у СТАТТЯ 62. Тут розповідається про те, що *“Друга армія світу” залишилась без іще одного “**аналоговнєту**.”* [122].

Президента РФ часто порівнюють із Адольфом Гітлером, з 2014 року називаючи його *фюрером*, *неофюрером*, *недофюрером*. Із початком повномасштабного вторгнення у виданні “Новинарня” було вжито лексему

плешфюрер. У СТАТТЯ 63 бачимо таку згадку: *“Так, це ще не весна 1945-го, ми ще побачимо і «призов фольксштурму та гітлерюгенду», і спроби організувати сепаратні «мирні угоди» з нами та з різними нашими союзниками на самих химерних умовах, і ще багато чого, на що вистачить фантазії у бункері плешфюрера.”* [144].

Слово **бандероль** нині теж набуло нового значення – посилка з України: мертвий окупант у мішку. Бачимо лексему у СТАТТЯ 64. У ній ідеться: *“БАНДЕРолі від “Байрактарів”: адресна доставка.”* [80].

Також окремо можемо виділити групу лексем, які стосуються безпосередньо бойових дій. Однією з найчастіше вживаних є лексема **бавовна**. У переосмисленому значенні вона вживається для демонстрації вибухів на підконтрольних Російській Федерації територіях. Походить від перекладу з російської мови слова *хлопóк*. Використання зумовлене саркастичністю завуальованості російськими ЗМІ слова вибух на хлопóк. Отже, спостерігаємо цю лексему в заголовках новинних статей *“Буде бавовна у Москві: “Повернись живим” анонсував проєкт щодо зброї дальньої дії”* [41] та *“У Росії — чергова “бавовна”: на Кубані безпілотники, ймовірно, атакували військовий аеродром, два НПЗ та бітумний завод. ВІДЕО”* [141].

Зменшено-пестлива форма **бавовнятко** теж трапляється в матеріалах видання, а саме в заголовку *“Над Белгородом пролетіло бавовнятко – пожежа на підстанції, частина міста без світла”* [91]. Згадується у СТАТТЯ 65, де бачимо таку цитату: *“Ранкове бавовнятко для окупантів у Мелітополі”* [136]. Слово найменше нового міфологічного народного персонажа, який народився з бавовни (вибухів). Значного поширення в новинних статтях не набуло, вживається лише в 2022 році.

Бандеромобіль — бойовий автомобіль ЗСУ, який має підвищену прохідність та оснащений великокаліберним озброєнням. Лексема концептуально втілює в собі два страхи росіян — С. Бандеру і зброю західних партнерів. У текстах видання трапляється в заголовку статті *“Страшний сон окупанта”: ЗСУ показали, як працюють славнозвісні “Бандеромобілі”*.

ФОТО”. Зокрема в змісті сказано: “Славнозвісні **“Бандеромобілі”**, яких так бояться окупанти, оснащені американськими автоматичними гранатометами Mark 19, уже працюють в Збройних силах України. Це страшний сон окупанта.” [126]. Інша згадка є у СТАТТЯ 66. Тут сказано: “Коли восени 2022 тривали бої за електростанцію, ворог уже почав займати посадки зверху, з об’їзної дороги. Орест тоді заводив особовий склад і провізію своїм **“Бандеромобілем”** – **“Нісаном Наварою”**.” [156].

Лексична одиниця **літакопад** вживається із прозорим значенням – падіння літаків Збройних Сил РФ. У статтях “Новинарні” часто трапляється в період за 2023-2024 роки. Зокрема бачимо згадку у СТАТТЯ 67. Сказано таке: “Через певний час читаємо: **“в Брянській області впали літаки і вертольоти”**, – пригадує **Наталія Глумова “літакопад” у Росії 13 травня 2023 року.**” [101]. Також лексема згадана в заголовку: **“Літакопад продовжується”**: **110 омбр заявила, що збила ще один російський Су-25**”. [87].

Нового значення набуло слово **мопед**, що зараз асоціюється з іранськими БПЛА “Shahed”, які росіяни використовують для щоденних обстрілів. У новинних матеріалах трапляється у СТАТТЯ 68: **“Долітатимуть до нас вони швидше, маневрують. Українці мають знати, що, окрім звуку мопеда в небі, тепер є звук літака”**, – зазначив **“Флеш”** [51]. Інший приклад вживання є у СТАТТЯ 69 **“Підняли авіацію. З півночі району повідомляють про незвичний звук. Можливо якась нова модифікація **“мопедів”**. Пильнуємо. Пишемо”**, — зазначають у групі **“Маріуполь.Спротив”** [135].

Варто згадати про важливу групу неологізмів – неофраземи. Їх виникло значно менше, ніж неолексем, однак деякі з них активно використовуються з початку широкомасштабного вторгнення і досі. Зокрема вже згадувалася лексема **кобзонити**, до якої є синонімічні вирази – **концерт Кобзона** або **відправити (поїхати, полетіти) на концерт Кобзона**. Перша згадка цієї сполуки зроблена в 2019 році, проте вона була єдиною до широкомасштабної війни. Бачимо її у СТАТТЯ 70, де йдеться: **“А нещодавно, вдалося ліквідувати цілу диверсійно-розвідувальну групу, яка зухвало висунулася у бік наших позицій.**

Замість диверсійних дій, вони **“поїхали на концерт до Кобзона”**. [59]. Зараз найчастіше фраза використовується в заголовках до статей, наприклад, **“В ДПСУ показали, як снайпери-прикордонники налаштовують інструменти до “концерту Кобзона”** [43] та **“За добу Генштаб відправив на “концерт Кобзона” ще майже 900 російських вояк”** [70].

Лексема **трюхсотити**, що вживається зі значенням поранити або бути пораненим, вперше трапляється в текстах інтернет-видання “Новинарня” у 2020 році, де її бачимо лише раз. Активного використання як в суспільстві, так і в медіа слово набуло від початку широкомасштабної війни. Зокрема бачимо згадку у СТАТТЯ 71, де сказано: **“У нас загинуло більше 20 хлопців, “затрюхсотилося” більше 30.”** [152]. Також лексична одиниця спостерігається у СТАТТЯ 72. У ній ідеться: **“Тому що були близькі бої... закидали гранатами... їх “натрюхсотило”. Один важкуватий, двоє інших – в принципі, теж, але життю не загроза.”** [42].

Аналогічну ситуацію спостерігаємо і в уживанні лексеми **двохсотити** (вбивати, помирати). Часте використання слова почалося від 24 лютого 2022 року, а до того бачимо його лише раз. Тож лексичний словотвір є в заголовках статей **“ЗСУ за добу “задвохсотили” 1090 росіян, підрахував Генштаб”** [78] та **“Внаслідок ураження російського Іл-22 над Азовським морем “задвохсотився” командир літака Віктор Клімов”** [46].

Активно використовується лексема **мінусувати** (росіян), яка теж має значення вбити, знищити. Вживається у СТАТТЯ 73, де знаходимо таку згадку: **“Фіксуємо, як окупанти намагаються перекидати додаткові сили. Робимо все, щоб «відмінусувати» ці їхні сили.”** [75]. Трапляється лексема і у СТАТТЯ 74, в якій зазначено: **“Партизани – це ж некеровані люди (усміхається – ред), але люди, які дають нам дуже багато важливої інформації і дуже допомагають, щоб мінусувати їхні (росіян – ред.) війська, бази, склади.”** [53].

Синонімічно до попередніх уживається слово **кобзонити**. Воно походить від прізвища російського співака і політичного діяча Й. Кобзона, який був великим прихильником вектору руху Путіна. Помер у 2018 році, тому нині

слово вживається в значенні померти. Бачимо лексему в заголовках статей “ЗСУ **“закобзонили”** ще понад 700 окупантів та десятки одиниць техніки: Генштаб порахував втрати ворога” [79] і “У Мелітополі внаслідок вибуху **“закобзонився”** глава окупаційної поліції Міщенко” [136]. Не набуло широкого використання, вживається лише в період 25-27 квітня 2023 року.

Принагідно звернути увагу на лексеми цієї самої тематичної групи, які виникли з початком повномасштабного вторгнення, однак не набули великого поширення в суспільстві та в медіа, зокрема і в “Новинарні”. Здебільшого вони пов’язані з видами зброї, що використовується для ураження російських військ або мають значення ходити на полювання, партизанити. Прикладами таких лексем є **байрактарити, енлоїти, джавелініти, стінгерити, хаймарсити, застугнути, занептунити, зукраїнити**. Часто ці одиниці вживаються із префіксом *за-* (забайрактарити, заенлоїти тощо).

Можна виокремити ще одну групу неологізмів – лексеми, які походять від прізвищ російських культурних діячів і використовуються для позначення ворожого ставлення до як самих митців, творчості, так і до їхніх прихильників. Слово **толстоєвський** слугує для номінації збірного поняття про російську культуру, їхніх письменників. Походить воно від поєднання прізвищ Л. Толстой та Ф. Достоєвський. Трапляється у СТАТТЯ 75, де сказано: “Якщо російські мова й культура з усіма пушкініми, **“толстоєвськими”** й чайковськими є основою основ путінського державного націоналізму, то...” [144]. Тут також бачимо згадку лексем **пушкіні** та **чайковські**, що вживаються синонімічно до описаного слова.

Лексема **пушкініст** вживається у значенні людини, яка любить і цінує російську культуру. Згадку бачимо у СТАТТЯ 76. У ній читаємо: “Я можу помилятись, але мені здається, що є велика імовірність, що після такого ляпаса від **пушкіністів** ви не захочете, щоб ті люди, яких ви вважали упоротими...” [57].

Кожне нове вторгнення РФ у іншу державу супроводжується потужною пропагандистською роботою. В Україні поширення набув неологізм **рашаЗМІ**.

Приклад бачимо у СТАТТЯ 77: *“А тим часом один із провокаторів, який підбивав одеситів на акції протесту проти відключень світла, попросив вибачення перед городянами. Бо “усвідомив”, що своїми діями створив проблеми іншим та “картинку” для **рашиЗМІ**”* [98]. Слово використовується для іронії над російськими ЗМІ, їх дискримінації.

Щодо творення нових лексичних одиниць, використовуючи прізвиська, то це не поодинокі випадки. Таким чином виникли слова, які пов’язані здебільшого з політичними діячами. До прикладу, такі лексеми як **макронити** – вдавати стурбованість, але нічого не робити для вирішення ситуації; **шольцити** – не виконувати своїх обіцянок; **шойгувати** – вдавати, що все добре, коли насправді це не так; **байденкувати** – вести довгі балачки ні про що; **арестовити** – заспокоювати, давати марні надії; **притулити** – жертвувати гроші на армію. Також не набули широкого вжитку, під використання припадає на початок 2022 року.

Вислів про **руській воєнний корабль** став символом українського спротиву. Виник він із відповіді морського піхотинця з Черкащини Романа Грибова, який вказав росіянам загальновідомий напрямок руху при пропозиції здатися на о. Зміїному. Тож бачимо згадку в СТАТТЯ 78. У ній цитується: *“...з ними тоді був зокрема морпіх Роман Грибов, який на острові Зміїному “**посилав русській воєнний корабль.**”* [150]. Ще одна згадка є у СТАТТЯ 79, де сказано: *“Ми не підняли білий прапор, а стали боронити синьо-жовтий. Не злякалися, не зламалися, не здалися. Символом цього стали прикордонники зі Зміїного й маршрут, за яким вони відправили “**руській воєнний корабль.**”* [72].

Іншим символом спротиву стало село Чорнобаївка, де розташоване військове летовище. Росіяни окупували його в перші дні великої війни, проте ЗСУ багаторазово завдавали ударів по скупченню їхніх сил в цьому місці. Слово Чорнобаївка ввійшло в міжнародний Urban Dictionary, де його трактують як *spawn kill*, що в іграх означає вбити опонента, коли він встав чи відновився. Вживається в багатьох фразових сполученнях, до прикладу, **феномен Чорнобаївки**. Сполуку бачимо у СТАТТЯ 80, яка показує: *“Феномен*

Чорнобаївки” свідчить про те, що росіяни не переглядають свої підходи, незважаючи на втрати. Для нас, це, звичайно, плюс.” [64].

Вислів влаштувати **Чорнобаївку** в “Новинарні” трапляється у СТАТТЯ 81, де зазначено: *“Не треба легковажно говорити, ніби росіяни недолугі, у них закінчується зброя, а ми їм постійно “влаштуємо Чорнобаївку.”* [88]. Поряд із ним згадуємо вираз **класичні традиції Чорнобаївки**. Бачимо його у СТАТТЯ 82, в якій ідеться: *“У відповідь на системні артилерійські обстріли ворога протягом ночі українськими військами нанесено влучне ураження по зосередженню військової техніки та складу боєприпасів у “класичних традиціях Чорнобаївки.”* [108].

Фраза **жест доброї волі** використовується у значенні відступу росіян з окупованих територій. Згадується у СТАТТЯ 83, де сказано: *“Ми були до кінця, доки російська армія не зробила жест доброї волі і не забралася з-під Києва.”* [40]. Також спостерігаємо її у СТАТТЯ 84, а саме: *“А може це збіг і один із етапів відступу росіян, коли вони роблять так званий “жест доброї волі”, тому підривають все, що можливо і все, що є на їхньому шляху.”* [81]. З таким самим значенням використовується вислів **від’ємний наступ**, який поки не здобув поширення в інтернет-виданні “Новинарня”.

Хороші руські здебільшого вживається для найменування мертвих окупантів, однак нині спостерігається тенденція до окреслення цим виразом усіх росіян. Найчастіше трапляється фраза в заголовках, зокрема *“Генштаб відмінував 560 “хороших русских” і 38 їхніх артсистем”* [54] та *“Ірина Подоляк: Немає хороших руских у природі. Це аксіома”* [85]. Як бачимо з першого прикладу, є випадки, коли неологізми поєднуються в нову сполуку – **відмінувати хороших русских**. Також відомий вираз **робити руских хорошими**, що означає нищити ворога, проте згадок його використання в статтях “Новинарні” немає.

Психологічним “заспокійливим” у перші тижні повномасштабної війни став вислів О. Арестовича про **два-три тижні**, який на той момент вживався з позитивним підтекстом. Нині він докорінно змінив своє значення і

використовується в іронічно-саркастичних формах. Вислів продемонстровано в СТАТТЯ 85, де зазначається: *“...наступального потенціалу того угруповання, яке наповзає на нас зараз, вистачить максимум до середини квітня. І в даному разі це не якісь “два-три тижні” Арестовича: це елементарний підрахунок їхніх втрат і їхнього поповнення.”* [67]. Ще одна згадка є у СТАТТЯ 86. На твердження про те, що в росіян проблеми з озброєнням, у ній бачимо таку відповідь: *“Ця інформація мені нагадує запевнення про “два-три тижні”. Проблеми в них є, але вони не критичні.”* [86].

Не менш глузливо використовується сполучення **за три дні**. Воно стало уособленням провалу російського наступу на Київ. Тож вираз згадується в заголовку *“Тоді план “Київ за три дні” виглядав би не таким вже й тупим”*: *Резніков розповів, як МОУ могло потрапити в полон у бункері в Гостомелі.”* [127].

Неофразему **батальйон “Монако”** використовують для найменування українських “VIP-біженців”, тобто державних службовців, народних депутатів та впливових бізнесменів, які за кілька днів до або після 24 лютого 2022 року оселилися на престижних закордонних курортах, фактично втекли від війни. Трапляється вираз у заголовку статті *“З Приватбанку звільнили фігуранта “батальйону Монако” Лебединця”* [76]. Інша згадка є у СТАТТЯ 87, де йдеться, що *“Бо є “батальйон Монако”, бо є “батальйон Печерськ”, бо є багато з тих, хто і зараз катається відпочивати за кордон, і якимось не дуже хочеться кричати “все і всі для перемоги”, коли самі цих принципів не притримуються.”* [73]. Бачимо, що також існують такі нові вислови як **батальйон “Печерськ”**, **батальйон “Відень”** тощо, що мають таке саме значення.

Лексема **бусифікація** трапляється нечасто. Вживається з гострою іронією на тлі загальної мобілізації. Наприклад, бачимо її в заголовку *“Мобілізаційна хвиля 2024: рекрутовані, бусифіковані, свідомі. Із чим прийшли в армію ті, хто зовсім не поспішав приходити (ч. 1)”* [90], а також слово неодноразово цитується у змісті статті. Неологізм трапляється ще у СТАТТЯ 88, де є такі

рядки: “... але саме зараз, коли здавалося, що добровольці вже закінчилися, лишається тільки **бусифікація**, від якої небагато толку.” [139].

Тематично суміжною до бусифікації є лексема **ухилян**, яка вперше вжита в “Новинарні” в 2017 році, але тоді поширення не набула. Активно використовується у статтях з 2022 року. Знаходимо слово в заголовку “Стерненкові передали “привіт” за критику – оголосили в розшук як **“ухилянта”** [125]. Інший приклад є у СТАТТЯ 89, де бачимо: “У результаті спецоперації у Фастові на Київщині затримано трьох місцевих жителів, які маскували виїзд **ухилянтів** за кордон нібито під їхню участь у волонтерській діяльності.” [112].

На фоні мобілізації і намагання РФ перешкодити цьому процесу виникла лексема **ТЦКашник**, яка часто має негативний відтінок. Трапляється у СТАТТЯ 90: “Агентура вскривається і, ризикуючи життєвим, підпалює автівки **ТЦКашників**” [66]. Також згадується у СТАТТЯ 91: “Не треба ніким прикриватися – **ТЦКашниками**, депутатами, держслужбовцями and so on.” [117].

2.3 Оцінне сприйняття неологізмів.

Дослідження неологізмів та їхнього використання в сучасній українській мові є важливою складовою вивчення мовних процесів. Неологізми відіграють ключову роль у формуванні сучасної мовної картини світу. Вони не тільки збагачують словниковий запас, але й віддзеркалюють зміни в суспільстві, технологіях, політиці та культурі. Розуміння того, як неологізми сприймаються та використовуються серед українців, дозволяє глибше дослідити когнітивні та соціолінгвістичні процеси, що супроводжують мовну еволюцію.

Метою опитування було з'ясувати, як українці ставляться до неологізмів, наскільки активно вони використовують нові лексичні одиниці в повсякденному спілкуванні, та які чинники впливають на їхнє прийняття чи відкидання. Результати опитування допоможуть визначити, які неологізми найбільш використовувані та зрозумілі, а також виявити ставлення різних соціальних та вікових груп до мовних новотворів. Це, у свою чергу, надасть змогу окреслити

загальні тенденції та особливості сучасної української мови в контексті її розвитку та адаптації до нових реалій, зокрема й у ЗМІ.

У період 2-28 травня 2024 року 61 респонденту було запропоновано взяти участь у невеликому дослідженні. Опитування проводилося за допомогою інформаційних технологій, а саме мережі “Інтернет” та сервісу “Гугл-форми”. Інформанти попередньо були ознайомлені з правилами анкетування та із визначенням терміна “неологізм”. Опитування є повністю анонімним та конфіденційним.

Вікова група опитаних: 10-58 років.

Стать: 57 осіб (93,4%) – жінки, 4 особи (6,6%) – чоловіки.

Освіта: 39 осіб (63,9%) – незакінчена вища, 12 осіб (19,7%) – вища, 8 осіб (13,1%) – середня повна, 2 особи (3,3%) – середня неповна.

Першим питанням до респондентів було “Як часто Ви чуєте неологізми?”. 37 осіб (60,7%) зазначили, що нині часто чують неологізми. По 12 осіб (19,7%) вказали, що стикаються з ними нечасто або не звертають увагу на частоту.

Наступним було запропоновано відповісти на питання “Як часто Ви використовуєте неологізми?”. Отже, серед запропонованих варіантів 35 осіб (57,4%) обрали, що часто використовують неологізми; 20 осіб (32,8%) – рідко; 4 особи (6,6%) – дуже часто; 2 особи (3,3%) – ніколи.

Далі опитуваним потрібно було відповісти на питання “Де Ви найчастіше чуєте неологізми?”. Окрім запропонованих варіантів відповідей (можна було обрати декілька), було подано графу “Інше”, де учасники вказували власні варіанти. Зокрема 48 осіб (78,7%) обрали відповідь “приватне життя”; 20 осіб (32,8%) – “новини”; 10 осіб (16,4%) – “робота”. Також 2 респонденти (3,3%) зазначали, що неологізми трапляються їм у соцмережах. Серед інших відповідей були “медіа”, “школа”, “тік-ток”, “інтернет”, “книжки, блоги”, “КНУ”, “література”.

На питання “Де найчастіше Ви використовуєте неологізми?” (можна обрати декілька відповідей) 53 особи (86,9%) відповіли, що користуються неологізмами переважно в приватному житті. Наступною категорією, яка

чисельно значно менша, став варіант “робота”, який обрали 13 респондентів (21,3%). Найменша кількість респондентів, а саме 2 особи (3,3%), обрали відповідь “навчання”. У графі “Інше” опитувані вписали “школа”, “соцмережі”, а також 2 респонденти вказали, що не використовують неологізми.

Далі було запропоновано відповісти на питання “*Чи часто Ви чули неологізми воєнної тематики до повномасштабного вторгнення?*”, де 27 осіб (44,3%) обрали “ні”; 17 осіб (27,9%) – “не пам’ятаю”, 9 осіб (14,8%) – “так”, 8 осіб (13,1%) – “ніколи”.

Найбільш дискусійним стало питання “*Як Ви ставитеся до неологізмів воєнної тематики (азовці, орки, ерефія тощо)?*”. Серед запропонованих варіантів відповіді 27 осіб (44,3%) виразили позитивне ставлення, 19 осіб (31,1%) – байдуже, 4 особи (6,6%) – негативне. Велика кількість різних думок була вказана респондентами в полі “Інше”. Таким чином опитані зазначали: “до всіх по-різному, залежить від неологізму”, “радше позитивно, ніж негативно, але є свої наслідки у вигляді не розуміння цих алюзій іноземцями”, “дивлячись яка конотація, в якій ситуації використовується й з якою метою”, “якщо це спрощує життя чи пояснення чогось, то чому б і ні?”, “залежно, чи вони несуть негативне значення, до нейтральних чи позитивних добре ставлюся, до негативних кличок негативно”, “+/-, деякі з них, як наприклад, свинособаки та орки є недоречними, адже ми воюємо саме з росіянами і ворогів потрібно назвати своїми іменами”.

Останнім із обов’язкових запропонованих питань було “*Які з неологізмів Ви активно вживаєте або вживали б?*”. Серед запропонованих варіантів 48 учасників (78,7%) обрали “русня, свинособаки, чмоня”, 36 осіб (59%) – “бавовна, дискотека, 26 осіб (42,6%) – “орки, оркостан, ерефія”, 8 осіб (13,1%) – “дебахнуло, за три дні”, по 5 осіб (8,2%) обрали варіанти “макронити, шойгувати, арестовити” та “застугнути, зукраїнити, енлоїти”. Також 1 особа зазначила, що не вживає і не вживала б наведені слова, а інша – “дуже мало з вище вказаних”.

Окремо зазначимо, що для оцінки актуальності дослідження респондентам

було запропоновано залишити свої відгуки про опитування. Більшість коментарів мала виразно позитивний характер. Це свідчить про актуальність теми і зацікавленість у ній. До прикладу, “Опитування доволі актуальне. Тема підібрана дійсно вдало. Я навіть над деякими словами задумалася.”; “Зацікавлення неологізмами, які з’явилися під час війни”; “Дізналася нові слова”; “Цікаво, інформативно”; “Позитивні. Посміхнулась. Дякую”; “Зацікавило, змусило поміркувати” тощо.

Серед 28 респондентів, що лишили відгук, один респондент висловив нейтральне ставлення до теми неологізмів: “Нейтральні, але до цього часу не задавалася питанням неологізмів”. Така цифра підтверджує те, що кількість людей, які свідомо не взаємодіють з неологізмами, залишається малою.

Зазначимо, що були і негативні відгуки: “негативні, бо не одразу можна згадати, які неологізми використовуєш”; “Виявляється, я не знаю неологізмів, що існують у воєнний стан. Деякі із них я би все ж заміняла іншими формулюваннями, бо вони звучить для мене штучно (макронити, шойгувати)”; “Я не вірю, що хтось дійсно використовує половину із запропонованих варіантів”. Цей показник підкреслює тезу про те, що неологізми — контраверсійне явище як і в науці, так і в суспільному дискурсі.

Висновки до розділу 2

Аналіз неологізмів війни показує чітку динаміку їх розвитку в двох ключових періодах:

- після початку війни на Донбасі та окупації АР Крим;
- після початку повномасштабного вторгнення РФ у 2022 році.

У першому періоді нові лексеми виникали переважно в межах прифронтових територій і вживалися у вузьких колах учасників бойових дій чи волонтерів, а також мали локальний характер і асоціювалися з новими реаліями, які вимагали означення. Після 24 лютого 2022 року неологізми поширилися на значно ширшу територію, почали активніше вживатися в медіа, соціальних мережах і побуті українців.

Також зазначимо, що після початку повномасштабно вторгнення спостерігається тенденція до збільшення кількості неофразем, наприклад, *відправити на концерт Кобзона, робити руських хорошими, влаштовувати Чорнобаївку* тощо.

Проведене опитування свідчить про контраверсійне ставлення до нових слів і словосполук. З одного боку, їх сприймають як невід'ємну і необхідну частину окреслення нових реалій, а з іншого – незначна частина респондентів вважає їх недоречними або непотрібними. Таке ставлення зумовлене широкою низкою різноманітних факторів.

ВИСНОВКИ

Неологізми — потужний засіб відображення сучасних мовних тенденцій. З одного боку, вони показують найбільш актуальні явища та події, а з іншого — збагачують мову елементами, які мають достатнє значення для закріплення в суспільному дискурсі.

У роботі було досліджено, як саме війна впливає на появу нових слів і виразів у мові. Вторгнення Російської Федерації на територію України стало чинником появи неологізмів, що відображають нову реалію. Дослідження показало не лише мовні трансформації, а й окреслило напрямки для подальшого застосування результатів у різних сферах, зокрема в засобах масової інформації.

У інтернет-виданні “Новинарня” неологізми використовуються здебільшого в заголовках новинних матеріалів, цитуванні військовослужбовців, представників влади, громадських діячів, волонтерів та очевидців певних подій із метою підвищення рівня експресії.

За функціональним вживанням нові лексеми умовно можемо поділити на ті, які відображають ставлення до російських військових, бійців ЗСУ, до

безпосередньо бойових дій, російських культурних діячів, владних структур, а також найменування зброї.

З лінгвістичної точки зору, неолексеми і неосемантизми є значно поширенішими, ніж неофраземи. Можемо стверджувати, що за типом освоєння неологізми аналізованих періодів є моментальними входженнями, оскільки виникли разом із війною. Однак деякі слова відносимо до поступових входжень, тому що вони пройшли процес адаптації через вживання в синонімічних рядах. За ступенем новизни більшість лексем є відносними (слабкими). За рівнем соціалізації — переважно okazіональні, оскільки нові слова вже пристосувалися в мові.

Велика кількість лексем, таких як “русня”, “кадировці”, “вагнерівці” з’явилися в медіа ще за часів АТО, проте тоді не набули широкого вжитку. Причиною цього є те, що воєнний конфлікт був зосереджений на значно меншій території — в межах Криму, окремих районів Донецької та Луганської областей. Із початку повномасштабного вторгнення такі явища війна, обстріли, мобілізація тощо торкнулися українського суспільства загалом. Саме це і спричинило поширення і активне продукування неологізмів. Варто зазначити, що деякі нові лексеми закріпилися і активно використовуються в засобах масової інформації, в той час як інші вийшли з ужитку. До прикладу, слово “ваньки”, яке було актуальним у період зими-весни 2022 року.

Результати проведеного нами опитування серед українців віком від 10 до 58 років показують, що новотвори активно функціонують у побуті громадян. Більшість респондентів, а саме 60,7%, часто чують неологізми в повсякденні, тоді як 57,4% активно використовують їх у житті. Найпоширенішими сферами вживання неологізмів визначаємо приватне життя (86,9%) та роботу (21,3%). Це підкреслює твердження про те, що новотвори інтегруються в найважливіші сфери повсякденної комунікації.

Окремо зазначимо, що особливу увагу привертає ставлення опитаних до таких лексем як “азовці”, “орки”, “ерефія”. Серед респондентів 44,3% висловили позитивне ставлення до цих неологізмів, 31,1% — байдуже, а 6,6%

— негативно.

Опитування показало, що такі слова як “русня”, “свинособаки” та “чмоня” (78,7%); “бавовна” та дискотека (59%); “орки” та “оркостан” (42,6%) користуються популярністю серед українців. У такий спосіб підкреслюється негативне ставлення до ворога, розмиття його образу.

Тож зазначимо, що аналіз відповідей респондентів свідчить про те, що сприйняття новотворів війни залишається актуальним, але неоднозначним питанням. Одна частина опитаних раніше не звертала увагу на мовні новотвори, інша — обережно і критично ставиться до їх використання. З переліку факторів, які впливають на думку людей, можемо виокремити особистий досвід та реакцію на нього, емоційність і контекст вживання того чи іншого неологізму, а також подекуди штучність звучання самого неологізму.

Загалом підсумуємо, що вектори розвитку суспільства змінюються дуже швидко, тим паче в контексті війни. Економічна і політична нестабільність, успіхи чи поразки на фронті, інформаційний вплив ворога тощо — всі ці фактори створюють середовище для творення нових лексем. Саме ЗМІ відіграють вирішальну роль у висвітленні і популяризації нових слів. Частотні і динамічні показники використання неологізмів у медійних матеріалах віддзеркалюють їхню активність у суспільстві. Під час війни неологізми не просто виконують номінативну функцію, а формують колективну пам'ять про пережитий історичний досвід, що в подальшому допоможе у вивченні суспільно-політичного та психологічного контексту сучасної України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрусак І. В. Англійські неологізми кінця ХХ століття як складова мовної картини світу. Автореф. дис... канд. філол. Наук. Київ. Нац. ун-т ім. Т.Шевченка. 2003. 20 с.
2. Борис Д. П. Проблема неоднозначності поняття “неологізм” крізь призму лінгвофілософської теорії. Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. 2015. № 3. С. 54-59
3. Бортун К. О., Дядькович М. С. Теоретико-поняттєве розуміння особливостей мовних інновації російсько-української війни 2022 року. Матеріали ХХІІІ наук.-практ. конф. Київ. 2022. С. 79.
4. Ванівська О. М., Пуга О. О. Вживання неологізмів у сучасному медійному політичному дискурсі. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Т. 1 Вип. 46. С. 66-69.
5. Вискушенко С. А. Загальні особливості вивчення неологізмів. ХХІV Міжнародна науково-практична конференція «Current scientific opinions on

- the development of current education». 2023. С. 220–221.
6. Вусик Г. Л., Павлик Н. В. Неологізми як мовне відображення російсько-української війни 2022 року. Закарпатські філологічні студії. 2022. Т.1 Вип. 23. С.52–57.
 7. Гладка В. А. Поняття «неологізм» у світлі сучасних лінгвістичних парадигм. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна. 2009. Вип. 11. С. 170-177.
 8. Грицай І. С. Сучасні підходи до вивчення неологізмів. Полтава. Довкілля. 2006. 65 с.
 9. Грицак Є. М. Неологізми в сучасній українській літературній мові. Бібліотека рідної мови. Жовква. 1936. 65 с.
 10. Грінченко Б. Д. Кілька слів про нашу літературну мову. Хрестоматія матеріалів з історії української літературної мови. Рад. Школа. 1961. Ч. 2. С. 134–150.
 11. Данилюк Е. В., Кійко Ю. Є. Неологізми в німецькій мові ХХІ ст.: тематичний аспект. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2020. Т 31 (70) № 2 Ч 2. С. 80-85.
 12. Деркачова О. С. Неологізми війни як маркер ідентичності українського світу. Україно моя вишивана: етнокультурний та освітньо-виховний потенціал української вишиванки: зб. тез III Міжнар. онлайн-конф.. 19 трав. 2022 р. С. 157–160
 13. Дзюбіна О. І. Диференціальні ознаки неологізмів і okazіоналізмів. (на матеріалі художньої літератури та Інтернет-реклами англійської мови). Вісник Львівського університету. Серія : Іноземні мови. 2014. Вип. 22. С. 78–84.
 14. Дзюбіна О. І. Мови професійної комунікації: лінгвокультурний, когнітивно-дискурсивний, перекладознавчий та методичний аспекти. Матер. міжнар. наук.-практ. Конфер. Вид. Кафедра. НТУУ «КПІ». 2014. С. 105–106.

15. Дзюбіна О. І. Проблематика визначення терміна «неологізм» (на матеріалі англійської мови). Філологічний дискурс. Зб. наук. праць 2017. Вип. 6. С. 221-228.
16. Дзюбіна О. І. Структура, семантика та прагматика сленгових неологізмів соціальних мереж Twitter та Facebook (на матеріалі англійської мови) : дис. канд. філол. Наук: 29.06.2016 . Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів. 2016. 201 с.
17. Єрмоленко С. Я. Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. 2001. Київ. Либідь. 221 с.
18. . Зацний Ю. А., Янков А. В. Інновації у словниковому складі англійської мови початку ХХІ століття: англо-український словник : словник неологізмів. Вінниця. 2008. 360 с
19. Кирилюк О. Л. “Вогнехреще” або неологізми як відображення військового протистояння. Наукові записки КДПУ. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград. 2015. Вип. 137. С. 52–56.
20. Колоїз Ж.В. До питання про диференціації основних понять неології. Вісник Запорізького державного університету. Запоріжжя. 2002. №3. С.78–83.
21. Колоїз Ж.В. Українська неологія: здобутки та перспективи. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер.: Філологія. Мовознавство. 2009. Т. 105. Вип. 92. С. 57–62.
22. Коломієць Н.В. Лінгвістичні особливості організації гіпертексту інтернет-новин (на матеріалі англійської мови). Автореф. дис. на здобуття наук.ступеня канд. філолог. наук. 2004. 21 с.
23. Косович О. В. Неологізм як об’єкт лінгвістичного дослідження в романістиці. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2021. Т 32 (71) № 2 Ч 1. С. 269-273.
24. Ладоня К. Ю. Неологізми в українській мові: сутність, визначення, принципи класифікації та функціонування. Науковий вісник

- Міжнародного гуманітарного університету. Сер: Філологія. 2018. Вип. 36 (1). С. 38–40.
25. Мойсієнко А. К., Бас-Кононенко О. В., Бондаренко В.В. та ін. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика. Підручник. Знання. 2010. 270 с.
 26. Олексенко В. П. Структурно-семантичні особливості неолексем на позначення культурно-мистецької сфери. Записки українського мовознавства. Херсон. 2021. № 28. С. 149-168
 27. Остафійчук О. Д. Неологізми англійської мови в сучасному суспільстві. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2020. Т 31 (70) № 3 Ч 1. С. 156-159
 28. Пожидаєва І.В. Блогінг і мікроблогінг: модифікація жанру. Мовні і концептуальні картини світу. Зб. наук. праць. Київ. Нац. ун-т ім. Т.Г. Шевченка. Ф-т інозем. філолог. Логос. 2011. № 34. С. 130–135.
 29. Почепцов Г.Г. Від Facebook`у і Гламуру до Wikileaks: медіа комунікації. Спадщина. 2012. 461 с.
 30. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля. К, 2006. 712 с.
 31. Стишов О. А. Динаміка лексичного складу сучасної української мови. Лексикологія. Лексикографія. Навч. посіб. Біла Церква. Авторитет. 2019. 198 с.
 32. Теглівець Ю.В. Неологізми суспільно-політичної лексики. Закарпатські філологічні студії. 2022. В 22. Т 2. С. 33-37
 33. Швець Д. Авторські неологізми Творчості Ліни Костенко. Збірник тез доповідей V Міжнародної наукової конференції курсантів і студентів. 21-22 листопада 2019 року, 386 с.
 34. Шутова М. О. Неологізми в сучасній англійській мові. Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Філологія, педагогіка, психологія. 2010. Вип. 21. С. 79-85

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

35. “Алмаз” і “Рубін”. Як рідні брати командують сусідніми взводами на Авдіївській промці. URL: <https://novynarnia.com/2018/10/08/almaz-i-rubin-yak-ridni-brati-komanduyut-susidnimi-vzvodami-zsu-na-avdiyivskiy-promtsi/>
36. Байрактарити, енлоїти, джавелініти: в Україні створили словник неологізмів URL: <https://loyer.com.ua/uk/bajraktaryty-enloyity-dzhavelinyty-v-ukrayini-stvoryly-slovnyk-neologizmiv/>
37. Безлюддя “сірої зони”: Сили оборони показали, як виглядає зруйноване ворогом село Роботине. ВІДЕО URL: <https://novynarnia.com/2024/04/15/bezlyuddya-siroyi-zony-syly-oborony-pokazaly-yak-vyglydaye-zrujnovane-vorogom-selo-robotyne-video/>
38. Бійців 58-ї бригади, які воювали в Авдіївській промзоні, змушують повертати надбавки. URL: <https://novynarnia.com/2017/01/01/biytsiv-58-yi-brigadi-yaki-voyuvali-v-avdiyivskiy-promzoni-zmushuyut-povertati-nadbavki/>
39. Боєць Нацгвардії Різниченко відлупцював у поїзді “сепара”, після чого говорив із ним по душах. URL: <https://novynarnia.com/2016/03/01/boyets-natsgvardiyi-riznichenko-vidluptysyu-vav-u-poyizdi-separa-pislya-chogo-govoriv-iz-nim-po-dushah/>
40. Британець зі “Скали”. Чому полеглий під Ізюмом Віктор Яцуник гідний звання Героя України. URL: <https://novynarnia.com/2022/11/24/vyatsunyk-brytanec/>
41. Буде бавовна у Москві: “Повернись живим” анонсував проєкт щодо зброї дальньої дії. URL: <https://novynarnia.com/2022/10/17/bude-bavovna-u-moskvi-povernys-zhyvym-anonsuvav-proyekt-shhodo-zbroyi-dalnoyi-diyi/>

42. “Були близькі бої, закидали гранатами”: Олег Сенцов зазнав поранення.
URL: <https://novynarnia.com/2023/07/09/buly-blyzki-boyi-zakydaly-granatamy-oleg-senczov-zaznav-poranennya/>
43. В ДПСУ показали, як снайпери-прикордонники налаштовують інструменти до “концерту Кобзона”. URL: <https://novynarnia.com/2022/11/26/v-dpsu-pokazaly-yak-snajpery-prykordonnyky-nalashtovuyut-instrumenty-do-konzertu-kobzona/>
44. Весна і смерть: як українці воюють під Горлівкою та на Авдіївській промці. ФОТО. URL: <https://novynarnia.com/2019/05/13/vesna-gorlivka-i-promka/>
45. В МВС та СБУ прокоментували ідею Савченко про прямі переговори з ватажками “ДНР/ЛНР”. URL: <https://novynarnia.com/2016/06/08/v-mvs-ta-sbu-prokomentovali-ideyu-savchenko-pro-pryami-peregovori-z-vatazhkami-dnr-lnr>
46. Внаслідок ураження російського Іл-22 над Азовським морем “задвохсотився” командир літака Віктор Клімов. URL: <https://novynarnia.com/2024/01/21/vnaslidok-zbyttya-rosijskogo-il-22-nad-azovskym-morem-zadvuhsotyvsya-komandyr-litaka-viktor-klimov/>
47. В окупованому Севастополі замість пропагандистської “Ополченочки” показали фільм “Позивний Бандерас”. URL: <https://novynarnia.com/2021/05/25/v-okupovanomu-krymu-zamist/>
48. Волонтери оприлюднили відео бою на Світлодарській дузі. URL: <https://novynarnia.com/2018/02/28/volonter-i-oprilyudnili-video-boyu-na-svitlodarskiy-duzi/>
49. Волонтер Шовкошитиний – про третю річницю “Айдара”: були певні дії, але бат очистився. URL: <https://novynarnia.com/2017/05/03/volonter-shovkoshitiniy-pro-tretyu-richnitsyu-aydara-buli-pevni-diyi-ale-bat-ochistivsya>
50. Воїни 93 омбр “посадили і підсмажили” російський вертоліт Ка-52. ФОТО. URL:

- <https://novynarnia.com/2022/04/15/voyiny-93-ombr-posadyly-i-pidsmazhyly-r-osijskyj-vertolit-ka-52-foto/>
51. В Україні збили перший Shahed-238 з реактивним двигуном, який Іран представив у листопаді. ПС не підтверджують. ДОПОВНЕНО. URL: <https://novynarnia.com/2024/01/09/v-ukrayini-zbyly-pershyj-shahed-238-z-reaktyvnyum-dvygunom-yakuj-iran-predstavyyv-lyshe-v-lystopadi-shho-pro-nogo-v-idomo/>
52. Вулицю Лумумби в Києві мають перейменувати на честь кіборга з ДАП, якого в полоні застрелив Моторола. URL: <https://novynarnia.com/2016/04/09/vulitsyu-lumumbi-v-kiyevi-mayut-pereymenuvati-na-chest-kiborga-z-dap-yakogo-v-poloni-zastriliv-motorola/>
53. Генерала Марченка запитали, чи керує він партизанами на Херсонщині.
Офіцер відповів.
URL: <https://novynarnia.com/2023/07/14/marchenka-partyzanamy/>
54. Генштаб відминусував 560 “хороших русских” і 38 їхніх артсистем. URL: <https://novynarnia.com/2023/09/05/genshtab-vidminusuvav-560-horoshyh-russkyh-i-38-yihnih-artsystem/>
55. Геращенко після Мінська: У полоні ОРДЛО – 108 українців. Сепаратисти знову відмовилися від обміну. URL: <https://novynarnia.com/2016/07/13/gerashhenko-pislya-minska-u-poloni-ordlo-108-ukrayintsiv-separatisti-znovu-vidmovilisya-vid-obminu/>
56. Герой Авдіївки Василь Тарасюк “Тайфун”: Моя “Золота Зірка” належить всьому підрозділу. URL: <https://novynarnia.com/2018/12/19/geroi-tarasiuk/>
57. Громадянство для Невзорова: “прозрілі” росіяни вже готові їхати сюди і будувати нам тут свою Росію
URL: <https://novynarnia.com/2022/06/04/prozrili-rosijany/>
58. День ПС ЗСУ: президент вручив повітряникам нагороди, надав бригадам відзнаки та почесні найменування. URL: <https://novynarnia.com/2023/08/06/den-ps-nahorody/>

59. Десантник 25-ї бригади з кулемета збив ворожий вертоліт. URL: <https://novynarnia.com/2022/05/11/desantnyk-25-yi-brygady-z-kulemeta-zbyv-vorozhyj-vertolit/>
60. “Джентльмени, складіть зброю!” Рота ДШВ ЗС України захопила американський штаб на навчаннях НАТО. URL: <https://novynarnia.com/2018/09/21/dzhentlmeni-skladit-zbroyu-rota-dshv-zs-u-krayini-zahopila-amerikanskiy-shtab-na-navchannyah-nato/>
61. Дикий і Лиховій: Щоб не програти війну, потрібен новий суспільний договір щодо мобілізації. URL: <https://novynarnia.com/2023/11/08/dykyj-i-lyhovij-suspilnyj-dogovir/>
62. “Дірка в череві була 23 см”: офіцер ССО пригадав бої за ДАП і показав “сувенір” з Донецька. URL: <https://novynarnia.com/2021/01/22/ofitser-sso-pryhadav-boyi/>
63. До 31-річчя Незалежності IT-спільнота збирає 31 млн грн на другий “літачок” для ЗСУ. URL: <https://novynarnia.com/2022/08/22/31mln-it/>
64. Дух, мобільність, західна допомога і сучасні підходи: експерти – про основу успіхів ЗСУ. URL: <https://novynarnia.com/2022/03/28/u-chomu-sekret-uspiviv-zsu/>
65. Євген Дикий: Готуйтеся, що до кінця війни буде тільки гірше. URL: <https://novynarnia.com/2024/05/02/evgen-dykyj-gotujtesya-shho-do-kinczya-vijny-bude-tilky-girshe/>
66. Євген Дикий: Зараз у війні кульмінаційний момент. Ми, наша втома, емоції та слабкість – останній ресурс Кремля. URL: <https://novynarnia.com/2024/07/14/dykyj-kulminacija/>
67. Євген Дикий: Коли буде взято одне з великих українських міст — тоді влада прокинеться. URL: <https://novynarnia.com/2024/03/31/evgen-dykyj-koly-bude-vzyato-odne-z-velykyh-ukrayinskyh-mist-todi-vlada-prokynetsya/>

68. Євген Дикий: Не факт, що ми переможемо. URL: <https://novynarnia.com/2024/03/02/yevgen-dykyj-ne-fakt-shho-my-peremozhe-mo/>
69. “За ВДВ”. Як ветерани АТО навчаються на держслужбовців. URL: <https://novynarnia.com/2017/03/30/za-vdv-yak-veterani-ato-navchayutsya-na-d-erzhsluzhbovtsiv/>
70. За добу Генштаб відправив на “концерт Кобзона” ще майже 900 російських вояк. URL: <https://novynarnia.com/2024/03/29/za-dobu-genshtab-vidpravuv-na-konzert-k-obzona-shhe-majzhe-900-rosijskyh-voyak/>
71. “За допомогою чарівного сапога”: 10 огшбр показала, як знищила будинок із ворожим снайпером. URL: <https://novynarnia.com/2021/10/20/charivnogo-sapoga-10-ogshb/>
72. “За кожне завтра треба битися”: звернення президента України в річницю великої війни. URL: <https://novynarnia.com/2023/02/24/za-kozhne-zavtra-treba-bytysya-zvernenny-a-prezydenta-ukrayiny-v-richnyczyu-velykoyi-vijny/>
73. “Зараз патріоти діляться на розумних та сміливих. Сміливі воюють на фронті”. Аеророзвідник Серж Марко – про реальну ситуацію біля Авдіївки та непрохані поради “розумних”. URL: <https://novynarnia.com/2023/10/23/marco-avd/>
74. Зелені чоловічки” захоплюють український парламент, – Геращенко про проєкт змін до регламенту ВР. URL: <https://novynarnia.com/2019/09/10/zeleni-cholovichki-zahoplyuyut/>
75. Зеленський: На передовій є напрямки, на яких готуємо просування вперед <https://novynarnia.com/2022/11/24/na-peredovij-ye-napryamky/>
- 76.3 Приватбанку звільнили фігуранта “батальйону Монако” Лебединця. URL: <https://novynarnia.com/2022/10/28/z-pryvatbanku-zvilnyly/>
77. ЗСУ в Білогорівці на Луганщині захопили в полон російського розвідника. ВІДЕО. URL:

- <https://novynarnia.com/2022/07/21/zsu-v-bilogorivczi-na-luganshhyni-zahopyly-v-polon-rosijskogo-rozvidnyka-video/>
- 78.3СУ за добу “задвохсотили” 1090 росіян, підрахував Генштаб. URL: <https://novynarnia.com/2023/03/12/zsu-za-dobu-zadvohsotyly-1090-rosiyan-pidrahuvav-genshtab/>
- 79.3СУ “закобзонили” ще понад 700 окупантів та десятки одиниць техніки: Генштаб порахував втрати ворога. URL: <https://novynarnia.com/2023/04/25/zsu-zakobzonyly-shhe-ponad-700-okupanti-v-ta-more-tehniky-genshtab-porahuvav-vtraty-voroga/>
- 80.3СУ показали, як “Байрактари” знову відвідали російські позиції на Зміїному. ВІДЕО. URL: <https://novynarnia.com/2022/05/03/zmiyinyj-bajraktar/>
- 81.3СУ прорвали першу лінію оборони росіян принаймні на двох ділянках фронту, – експерт. URL: <https://novynarnia.com/2023/06/12/zsu-prorvaly-pershu-liniyu/>
82. “Ідемо правильним курсом, наступного року звільнимо Крим”. Прогнози Героя України Дмитра Коцюбайла “Да Вінчі”. URL: <https://novynarnia.com/2022/12/16/davinci/>
83. Із Констахи з любов’ю. Як активні люди змінюють депресивне місто на Донбасі. URL: <https://novynarnia.com/2018/05/14/iz-konstahi-z-lyubov-yu-yak-aktivni-lyudi-zmiyuyut-depresivne-misto-na-donbasi/>
- 84.Інцидент з нардепом Мельничуком і стріляниною: хто кому рейдер і що там робила Савченко. ВІДЕО. URL: <https://novynarnia.com/2017/08/15/intsident-z-nardepom-melnichukom-i-strilyaninoyu-hto-komu-reyder-i-shho-tam-robila-savchenko/>
85. Ірина Подоляк: Немає хороших руских у природі. Це аксіома. URL: <https://novynarnia.com/2022/03/09/iryna-podolyak-nemaye-horoshyh-ruskih-u-pryrodi-cze-aksioma/>

86. Командир гармати Третьої штурмової бригади “Мессер” з Бучі: Кажу синові, що воюю проти дядьків, які зруйнували наше місто й обікрали квартиру. Він розуміє. URL: <https://novynarnia.com/2023/07/11/jedatsenko/>
87. “Літакопад продовжується”: 110 омбр заявила, що збила ще один російський Су-25. URL: <https://novynarnia.com/2024/05/11/litakopad-prodovzhuyetsya-ukrayinski-vijskovi-zbyly-shhe-odyn-rosijskyj-su-25/>
88. “Мені вперше за 100 років роду випав шанс воювати не за СРСР, а за Україну. Як я міг вчинити інакше?!” У Бахмуті загинув журналіст і воїн Володимир Мукан. URL: <https://novynarnia.com/2023/04/30/meni-vpershe-za-100-rokiv-rodu-vypav-shans-voyuvaty-ne-za-srsr-a-za-ukrayinu-yak-ya-mig-vchynyty-inakshe-u-bahmuti-zagynuv-zhurnalist-i-voyin-volodymyr-mukan/>
89. Місія ОБСЄ зафіксувала на українсько-російському кордоні транспорт із написом “Груз 200”. URL: <https://novynarnia.com/2019/10/01/gruz-200-obsye/>
90. Мобілізаційна хвиля 2024: рекрутовані, бусифіковані, свідомі. Із чим прийшли в армію ті, хто зовсім не поспішав приходити (ч. 1). URL: <https://novynarnia.com/2024/09/11/mobilizacijna-hvylya-lita-2024-1>
91. Над Белгородом пролетіло бавовнятко – пожежа на підстанції, частина міста без світла. URL: <https://novynarnia.com/2022/10/14/u-rosijskomu-byelgorodi-pozhezha-na-pidstancziyi-chastyna-mista-bez-svitla>
92. Найбільший за рік артобстріл Авдіївки – це “екзамени студентів з Росії”, – блогер. URL: <https://novynarnia.com/2016/05/23/naybilshiy-za-rik-artobstril-avdiyivki-tse-ekzameni-studentiv-z-rosiyi-bloger/>
93. “Націоналіст-реаліст” Андрій Рудак із 10 огшбр: Стану головним старшиною ЗСУ. І зможу верховодити генералами. URL: <https://novynarnia.com/2021/08/08/arudak/>

94. “Не каратель, а ветеран”. Азовець, який не потиснув руку Порошенку, став зіркою росЗМІ. URL: <https://novynarnia.com/2018/05/16/ne-karatel-a-veteran-azovets-yakiy-ne-potisnuv-ruku-poroshenku-stav-zirkoyu-roszmi/>
95. Нова кров ЗСУ. Як 22-річний лейтенант Столяр змінює взвод, яким командує півроку. URL: <https://novynarnia.com/2019/01/25/stolyar-28ombr/>
96. Обидві крилаті ракети росіян збила ППО на Вінниччині. Але очікуються ще. URL: <https://novynarnia.com/2023/07/26/obydvi-krylati-rakety-rosiyan-zbyla-ppo-na-vinnychchini-ale-ochikuyutsya-shhe/>
97. ОБСЄ: Бойовикам постійно постачають боеприпаси, а Україна підтягує “гради”. URL: <https://novynarnia.com/2016/07/20/obsye-boyovikam-postiyno-postachayut-boepripasi-a-ukrayina-pidtyaguye-grady/>
98. Одесити перекривають вулиці, протестуючи проти відключень світла: тему “розкачують” російські пропагандисти. URL: <https://novynarnia.com/2022/11/19/odesa-propahanda-rf/>
99. Підозрюваний у вбивстві “копів” Пугачов приповз на операцію з підробним паспортом. URL: <https://novynarnia.com/2016/09/25/pidozryuvaniy-u-vbivstvi-kopiv-pugachov-pripovz-na-operatsiyu-z-pidrobnim-pasportom/>
100. “Підпалили наш бліндаж”. Оприлюднено відео з розгромленої позиції окупантів під Ясинуватою. URL: <https://novynarnia.com/2019/02/18/pidpalili-nash-blindazh/>
101. “Під тілом була вибухівка – кажуть, то ДРГ таке зробило”. Репортаж із Семенівки, найпівнічнішого міста України, яке постійно обстрілюють росіяни. URL: <https://novynarnia.com/2023/09/10/semenivka-reportazh-iz-najpivnichnishogo-mista-ukrayiny/>
102. Погані дороги Кримського. Як доїхати до крайніх позицій ЗСУ. URL: <https://novynarnia.com/2022/01/14/pohani-dorohy-krymskogo/>

103. Поки нацики у Варшаві палили прапор України, посол Польщі в Києві дякував за оборону Європи від рашизму. URL: <https://novynarnia.com/2016/11/12/poki-natsiki-u-varshavi-palili-prapor-ukrayini-posol-polshhi-v-kiyevi-dyakovav-za-oboronu-yevropi-vid-rashizmu/>
104. По Світлодарці били ворожі “гради” і важка “арта”. Штаб показав наслідки. URL: <https://novynarnia.com/2018/04/25/po-svitlodartsi-bili-vorozhi-gradi-i-vazhka-arti-shtab-pokazav-naslidki/>
105. “Прієхали!”: нащадки Гагаріна зупинили дослідження космосу. Як найбільший у світі низькочастотний радіотелескоп на Харківщині оговтується після окупації. URL: <https://novynarnia.com/2023/09/18/utr-2/>
106. Провал до старту. Українські олімпійці стали на захист дискваліфікованих росіян в ефірі пропагандистського каналу РФ. ВІДЕО. URL: <https://novynarnia.com/2016/08/04/proval-do-startu-ukrayinski-olimpiytsi-stali-na-zahist-diskvalifikovanih-rosiyan-v-efiri-propagandistskogo-kanalu-rf-video/>
107. Роковини “кіборгів”. У музеї WW2 триває виставка “Аеропорт... Пекельна смуга”. URL: <https://novynarnia.com/2016/01/22/rokovini-kiborgiv-u-muzeyi-ww2-trivaye-vistavka-aeroport-pekeln-smuga/>
108. Російський крейсер “Москва” перекинувся і почав тонути, – ОК “Південь”. URL: <https://novynarnia.com/2022/04/14/rosijskyj-krejser-moskv/>
109. “Рота р*сні навіки гнитиме в українському полі”: батальйон “ДУК” під Бахмутом помстився за Да Вінчі. URL: <https://novynarnia.com/2023/03/11/rota-rusni/>
110. Савченко обміняли на ГРУшників. ХРОНІКА ДНЯ. URL: <https://novynarnia.com/2016/05/25/v-rf-pribuv-prezidentski-litak-za-savchenko-advokatam-nichogo-pro-obmin-nevidomo/>
111. Санінструктор, миротворець, головний сержант – людина нової армії: історія “королівського” піхотинця Юрія Сухотіна. URL: <https://novynarnia.com/2020/10/09/iurii-sukhotin/>

112. СБУ затримала організаторів виїзду військовозобов'язаних за кордон під виглядом “волонтерів”. URL: <https://novynarnia.com/2022/10/25/sbu-zatrymala-organizatoriv-vyyizdu-vijskovozyvazanyh-za-kordon-pid-vyglyadom-volonteriv/>
113. СБУ прийшла до агента Сівковича Шуфрича – і виявила “класичний набір ватника”. ФОТО. URL: <https://novynarnia.com/2023/09/15/sbu-vranczi-pryjshla/>
114. Свої серед чужих і мінних полів. Українське селище Жованка, приписане до окупованої Горлівки, живе без влади. URL: <https://novynarnia.com/2016/07/31/svoyi-sered-chuzhih-i-minnih-poliv-ukrayinske-selishhe-zhovanka-na-liniyi-zitknennya-zhive-bez-vladi/>
115. “Сепари” знову вдарили по Авдіївці “градом”, є поранені. URL: <https://novynarnia.com/2017/05/25/separi-znovu-vdarili-po-avdiyivtsi-gradom-ye-poraneni/>
116. Серед знищених бойовиків – снайпер, який убив добровольця-співака Василя Сліпака. URL: <https://novynarnia.com/2016/07/04/sered-znishhenih-boyovikiv-snayper-yakiy-ubiv-dobrovoltsya-spivaka-vasilya-slipaka/>
- 117.** Сержант Бірчак: “Що, гуцульчики мої рідні, вОйни настрашилися? Діди в могилах не обертаються?”. URL: <https://novynarnia.com/2024/03/10/serzhant-birchak-shho-guczulchyky-moyi-ridni-vojny-nastrashylsya-didy-v-mogylah-ne-obertayutsya/>
118. Ситуація на Луганщині: “Хто там захопив 93% області, брехливі орки?”. URL: <https://novynarnia.com/2022/03/27/sytuacziya-na-luganshhyni-hto-tam-zahopyv-93-oblasti-brehlyvi-orky/>
119. “СІЧ” провчила тітушку з партії Бобула, який нападав на В'ятровича. ФОТО. URL: <https://novynarnia.com/2019/06/28/petruk/>
120. Слова війни URL: <https://theukrainians.org/slova-vijny/>

121. Солдат Бурлакова: Якщо ви сумуєте за літом – порадійте хоча б за нас. Бо на “нулі” це всепоглинаючий вогонь. URL: <https://novynarnia.com/2017/08/24/soldat-burlakova-yakshho-vi-sumuyete-za-lito-poradiyte-hocha-b-za-nas-bo-na-nuli-tse-vsepoglinayuchiy-vogon/>
122. Спецпризначенці СБУ знищили дроном російський “Сонцепьок”. ВІДЕО. URL: <https://novynarnia.com/2023/03/08/speczpryznachenczi-sbu-znyshhyly-drono-m-rosiyskyj-sonczepok-video/>
123. Справа МН17: у суді представили нові телефонні розмови обвинувачених. URL: <https://novynarnia.com/2021/06/10/mh17-telefonni-rozmovy/>
124. Стали відомі підвищені зарплати бійцям ЗСУ з січня 2016. URL: <https://novynarnia.com/2016/01/14/stali-vidomi-pidvishheni-zarplati-biytsyam-zsu-z-sichnya-2016/>
- 125.** Стерненкові передали “привіт” за критику – оголосили в розшук як “ухилянта”. URL: <https://novynarnia.com/2024/11/07/sternenkovi-peredaly-pryvit-za-krytyku-ogolosyly-v-rozshuk-yak-uhylyanta/>
126. “Страшний сон окупанта”: ЗСУ показали, як працюють славнозвісні “Бандеромобілі”. ФОТО. URL: <https://novynarnia.com/2022/05/23/strashnyj-son-okupanta/>
127. “Тоді план “Київ за три дні” виглядав би не таким вже й тупим”: Резніков розповів, як МОУ могло потрапити в полон у бункері в Гостомелі. URL: <https://novynarnia.com/2023/04/10/kyiv-za-3-dni-bunker/>
128. Турчинов: Заява Путіна щодо летальної зброї США для України – анонс фінансування терористів ІДІЛ і КНДР. URL: <https://novynarnia.com/2017/09/05/turchinov-zayava-putina-shhodo-letalnoyi-zbroyi-ssha-dlya-ukrayini-anons-finansuvannya-teroristiv-idil-i-kndr/>
129. У Бородянці під завалами знайшли вже 26 загиблих. ФОТО. URL: <https://novynarnia.com/2022/04/08/u-borodyanczi-pid-zavalamy/>

130. “У війні на виснаження ми маємо всі шанси на перемогу – доти, доки нас підтримує Захід”. Думки розвідника, який воює на півдні. URL: <https://novynarnia.com/2022/08/31/u-vijni-na-vysnazhennya-my-mayemo-vsi-shansy-na-peremogu-doty-doky-nas-pidtrymuje-zahid-dumky-rozvidnyka-yak-uj-voyuje-na-pivdni/>
131. Угода про “припинення вогню” на Донбасі може стати прикриттям для “принуждення к миру”, – Гончар. URL: <https://novynarnia.com/2020/07/24/soczmerzhi-gonar/>
132. У Дніпрі затримали чоловіка, який гуляв по місту з гранатометом і “лимонкою”. URL: <https://novynarnia.com/2017/09/29/u-dnipri-zatrimali-cholovika-yakiy-gulyav-po-mistu-z-granatometom-i-limonkoju>
133. У зоні АТО – 71 обстріл за добу. Українська “арта” вдарила у відповідь, – волонтер. URL: <https://novynarnia.com/2016/06/28/u-zoni-ato-71-obstril-za-dobu-naugaryachishe-na-mariupolskomu-napryamku/>
134. Українці стали менше донатити на військо, – Bloomberg. URL: <https://novynarnia.com/2024/11/13/ukrayinczi-staly-menshe-donatyty-na-vijsko-bloomberg/>
135. У Маріуполі — “бавовна” на одній з баз окупантів, — Андрющенко. URL: <https://novynarnia.com/2023/12/02/u-mariupoli-bavovna-na-odnij-z-baz-okupantiv/>
136. У Мелітополі внаслідок вибуху “закобзонився” глава окупаційної поліції Міщенко. URL: <https://novynarnia.com/2023/04/27/u-melitopoli-vnaslidok-vybihu-zakobzonyvsya-glava-okupaczijnoyi-policziyi-mishhenko/>

137. У Мелітополі – знову вибух, поранено колаборанта, – Федоров. URL: <https://novynarnia.com/2022/12/06/u-melitopoli-znovu-vybuch/>
138. У Мінську – тотальний погром усього білоруського. Що робити Києву. URL: <https://novynarnia.com/2023/11/26/u-minsku-totalnyj-pogrom-usogo-biloruskogo-shho-robyty-kyuevu/>
139. У процесі мобілізації, схоже, крига скресла, і це дає підстави для оптимізму, – Лиховій. URL: <https://novynarnia.com/2024/06/25/u-proczesi-mobilizacziyi-shozhe-kryga-skr esla-i-cze-daye-pidstavy-dlya-optymizmu-lyhovij/>
140. У Росії проти користувача “ВК” порушили справу за образу “ватників”. URL: <https://novynarnia.com/2017/02/14/u-rosiyi-proti-koristuvac ha-vk-porushili-spravu-za-obrazu-vatnikiv/>
141. У Росії — чергова “бавовна”: на Кубані безпілотники, ймовірно, атакували військовий аеродром, два НПЗ та бітумний завод. ВІДЕО. URL: <https://novynarnia.com/2024/04/27/u-rosiyi-cherгова-bavovna-na-kubani-bezp ilotnyky-atakuvaly-vijskovyj-aerodrom-dva-npz-ta-bitumnyj-zavod-video/>
142. Усі воїни, які загинули за Україну 2018 року: згадаймо обличчя. URL: <https://novynarnia.com/2018/12/21/usi-voyini-yaki-zaginuli-za-ukrayinu-2018-roku-zgadaymo-oblichchya-pom-yanim/>
143. Учені закликали українських політиків припинити взаємопоборювання й утворити Уряд національної єдності. URL: <https://novynarnia.com/2022/01/28/an-vsuzvern/>
144. У якості винагороди нам відкривається наступний “левел, із новими монстрами, – Євген Дикий про “перехід у 1944-й”. URL: <https://novynarnia.com/2022/09/21/dykyj-1944/>
145. “Фрагменти тіл у коробках”. Що досліджує слідство у справі краху Су-27 на Вінниччині. URL: <https://novynarnia.com/2018/11/30/slidstvo-su-27/>

146. ХРОНІКА ОБОРОНИ УКРАЇНИ. День 17 – 12.03.2022. URL: <https://novynarnia.com/2022/03/12/hronika-oborony-ukrayiny-den-17/>
147. ХРОНІКА ОБОРОНИ УКРАЇНИ. День 105 – 08.06.2022. URL: <https://novynarnia.com/2022/06/08/hronika-oborony-ukrayiny-den-105-08-06-2022/>
148. Чергова спроба росіян прорвати оборону ЗСУ на Таврійському напрямку закінчилась “грузом-200”, втратою танка і двох БТРів. URL: <https://novynarnia.com/2024/05/04/cherгова-sproba-rosiyan-prorvaty-oboronu-zsu-na-tavrijskomu-napryamku-zakinchylas-gruzom-200-vtratoyu-tanki-i-dvo-h-btriv/>
149. “Через кількох відморозків, які за гроші вбивали Гандзюк, не відмитися всім добровольцям”. URL: <https://novynarnia.com/2018/11/04/через-kilkoh-vidmorozkiv-yaki-za-groshi-vbivali-gandzyuk-ne-vidmitisya-vsime-dobrovoltsyam/>
150. Чи є війна після полону? Розповідь мехвода з Донбасу, який втратив Щастя й ногу, але не віру в Україну. URL: <https://novynarnia.com/2022/09/23/ddmitro/>
151. “Чмоню” звільнили з полону за обміном, – ЗМІ <https://novynarnia.com/2022/06/29/chmonyu-zvilnyly-z-polonu-za-obminom-z-mi/>
152. “Якби наступ почався на добу пізніше, мабуть, Харків ми втратили б”: інтерв’ю нацгвардійця-штурмовика Бафа про бої на Слобожанщині. URL: <https://novynarnia.com/2022/07/27/baf/>
153. Якби у 2014-му наша армія була така, як зараз, “зелені чоловічки” не сунулися б у Крим, – Порошенко. URL: <https://novynarnia.com/2016/09/06/yakby-u-2014-mu-nasha-armiya-bula-taka-yak-zaraz-zeleni-cholovichky-ne-sunulysya-b-u-krym-poroshenko/>
154. “Які кіборги? Прості хлопці, що хотіли жити”. Оборонець ДАПу Віталій Горкун – майданівець, ультрас, новий “коп” та заступник мера. URL: <https://novynarnia.com/2022/01/20/vgorkun/>

155. Яна Зінкевич: “Зціплюю зуби і йду далі”. Велике інтерв’ю з командиром “Госпітальєрів”. URL: <https://novynarnia.com/2019/07/18/yana-zinkevych/>
156. “Я ніколи не хотів бути в армії, але знайшов тут себе”. Історія Ореста Рися – скаута, музиканта і воїна, який поліг за Україну на Бахмутському напрямку. URL: <https://novynarnia.com/2024/01/10/orest-rys/>
157. “Я цілував землю. Такий радий був, що живий!” Воєнні історії розвідника “Мирного”. URL: <https://novynarnia.com/2021/11/13/ya-cziluvav-zemlyu-takuj-radyj-buv-shho-zhyvyj-voeyenni-istoriyi-rozvidnyka-myrnogo/>
158. Gorky Look: Путін – вершки з гівна. Ї*анута нація має ї*анутого керманича. URL: <https://novynarnia.com/2016/04/09/gorky-look-putin-vershky-z-givna/>
159. Merriam-Webster. (2009, October 2). *Neologism*. <https://www.merriam-webster.com/word-of-the-day/neologism-2009-10-02>
160. 10-та бригада “едельвейсів” знищила бронегрупу росіян. ФОТО URL: <https://novynarnia.com/2022/04/16/10-ta-brygada-edelvejsiv-znyshhyla-bronegrupu-rosiyan-foto/>"